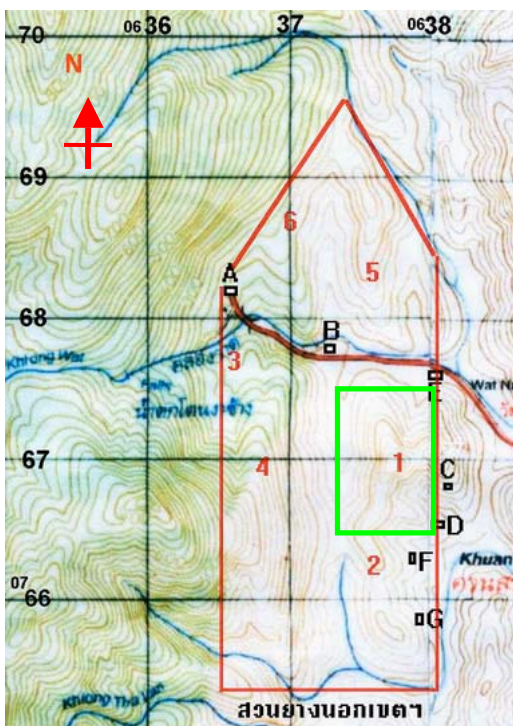

3. ผลการศึกษา

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

จากการสำรวจประชากรชะนีมือขาวในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนาช้าง โดยสำรวจในพื้นที่ตั้งแต่หลังป้อมประตูทางเข้าสู่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนาช้าง ไปทางใต้ถึงสุดเขตพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ด้านหลังสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าโตนาช้าง และทางทิศตะวันตกถึงน้ำตกโตนาช้าง ทิศเหนือครอบคลุมพื้นที่ด้านหลังสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนาช้าง จนขีดขอบสวนยางด้านหลังสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ (รูปที่ 5) ในช่วง ปี พ.ศ. 2544 – 2546 พบสัตว์ในอันดับลิงและวานร (Order Primates) 5 ชนิด ได้แก่ ชะนีมือขาว (*Hylobates lar*) 6 ครอบครัว ประมาณ 19 ตัว ลิงเสน (*M. arctoides*) 1 ฝูง ประมาณ 30-40 ตัว ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) 3 ฝูง ประมาณ 100 ตัว ค่างหงอก (*Presbytis cristata*) 1 ฝูง 4 ตัว และลิงลม (*Nycticebus coucang*) ซึ่งพบเป็นกะโหลกศีรษะของลิงลมวัยเด็ก ในร่องน้ำหลังสถานีพัฒนาและอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ แต่ไม่สามารถพบเห็นตัวได้โดยตรง เนื่องจากลิงลมเป็นสัตว์ที่ออกหากินในเวลากลางคืน และจะหลบพักบนต้นไม้ยืนยอดในเวลากลางวัน (ตารางที่ 2)

รูปที่ 5 แผนที่ลักษณะภูมิประเทศบริเวณที่สำรวจชะนีมือขาว ตัวเลขแสดงตำแหน่งของครอบครัวชะนีมือขาว(รายละเอียดดังตารางที่ 2) ครอบครัวที่เลือกศึกษาคือครอบครัวที่ 1 แสดงพื้นที่อาศัยโดยประมาณในกรอบสี่เหลี่ยม; A= เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนาช้าง B= สถานีส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าหาดใหญ่ C= สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าหาดใหญ่ D= บ้านพักนักวิจัย E= ป้อมยามทางเข้าเขตรักษาพันธุ์ฯ F= โรงพยาบาลสัตว์ G= คอกสัตว์ปีก

ตารางที่ 2 สัตว์ในอันดับลิงและวานรในพื้นที่ใกล้เคียงสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนาช้าง

กลุ่มที่	ชื่อสัตว์	สมาชิก	ตำแหน่งที่พบ	หมายเหตุ
1	ชะนีมือขาว	4	หลังป้อม	มี.ค. 2546 ตัวผู้สีขา (subadult) เริ่มออกมาร้องข้างๆอาณาเขต และหายไปไม่พบอีกเลยตั้งแต่วันที่ 1 เดือน ธ.ค. 2546
2	ชะนีมือขาว	2	เขาขาด	มีอาณาเขตติดกับครอบครัวที่ 1 และมีการป้องกันอาณาเขตโดยการต่อสู้โดยตรง
3	ชะนีมือขาว	2-3	น้ำตก 1	เป็นครอบครัวที่ร้อง duet song บ่อยที่สุด
4	ชะนีมือขาว	2	น้ำตก 2	2544 เจอตัวเดียว, 2545 มี duet song
5	ชะนีมือขาว	4	หลังสถานีอนุรักษ์ 1	ไม่เคยพบเห็นตัวโดยตรง แต่ในขณะที่ร้อง duet song จะมีเสียงตัวผู้ 2 ตัว
6	ชะนีมือขาว	2-4	หลังสถานีอนุรักษ์ 2	ไม่เคยพบเห็นตัวโดยตรง แต่ได้ยินเสียงร้อง
7	ค่างหงอก	4-5	หลังสถานีเพาะเลี้ยง	ม.ค. 2547 พบว่ามีลูกสีทองเกาะหน้าอกแม่ 1 ตัว
8	ลิงเสน	30-40	ครอบคลุมพื้นที่อาศัยของชะนีมือขาวครอบครัวที่ 1, 2 และ 4	พื้นที่หากินกว้าง แต่เจอบ่อยครั้งในฤดูแล้งจะอยู่ใกล้ร่องน้ำ
9	ลิงแสม	20-30	ตลอดแนวป่าข้างอ่างน้ำ	น่าจะเป็นฝูงใหญ่เดียวกันแต่แยกออกเป็น 2 ฝูง
10	ลิงแสม	20-30	ทางเดินธรรมชาติ	ย่อย
11	ลิงแสม	30-50	หลังสถานีอนุรักษ์	
12	ลิงลม	?	หลังสถานีอนุรักษ์	เจอกระโหลกลิงลม วิทยุในร่องน้ำ

ในการศึกษาครั้งนี้ไม่พบพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบดั่งนั้นจึงเลือกชะนีมือขาวครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการติดตามศึกษามากที่สุดคือ ครอบครัว ที่ 1 มีพื้นที่ประมาณ 60 เฮกตาร์ ดังแสดงพื้นที่อาศัยโดยประมาณในรูปที่ 5 เพราะเป็นพื้นที่ที่ถูกรบกวนน้อยที่สุด ทั้งจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และการหาของป่า

สมาชิกของชะนีมือขาวครอบครัวที่ 1 มีทั้งหมด 4 ตัว พบเห็นตัวครั้งแรกเมื่อ วันที่ 19 พฤษภาคม 2544 สมาชิกประกอบด้วย ตัวผู้เต็มวัยสีน้ำตาล ตัวเมียเต็มวัยสีน้ำตาลน้ำตาลจางกว่าตัวผู้ซึ่งคาดว่าเป็นตัวแม่ ตัวผู้วัยรุ่นตอนปลายสีน้ำตาลอ่อนตัวเล็กกว่าตัวผู้เต็มวัยเล็กน้อย คาดว่าเป็นลูกของตัวเต็มวัยทั้งคู่ และ ชะนีวัยเด็กตัวสีเหลืองนวลที่คาดว่าเกิดประมาณต้นปี 2544 ไม่ทราบเพศอีก 1 ตัว ชะนีวัยเด็กนี้เล่นอยู่ใกล้ๆ แม่ตลอดเวลาและในขณะที่เคลื่อนที่จะเกาะอยู่ที่หน้าอกของตัวแม่

สมาชิกทุกตัวในครอบครัวจะเคลื่อนที่ หากิน และพักผ่อน ในบริเวณใกล้เคียงกันเสมอ โดยเริ่มออกหากินในตอนเช้าตรู่ก่อน 06.00 น. จนกระทั่ง ประมาณ 08.00 น. – 09.00 น. จึงหยุดพักบนต้นไม้ที่มีทรงพุ่มสูงเหนือชั้นเรือนยอด (above canopy) เช่น ต้นไทร ต้นตะเตียนหิน เป็นต้น ตัวเมียจะเล่นกับลูกทั้ง 2 ตัว ในขณะที่ตัวผู้เต็มวัยจะไปนั่งมองไปรอบๆ บนต้นไม้ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่แล้วขณะที่ตัวผู้และตัวเมียเต็มวัยจะร้อง duet songs คู่กันในช่วงนี้ด้วย บางครั้งร้องนานนับชั่วโมง จากนั้นจะเคลื่อนที่ไปตามชั้นเรือนยอดเพื่อหาอาหารต่อไป ซึ่งผู้ศึกษามักคลาดกันกับขณะนี้ในช่วงนี้ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นเขาลาดชัน

นอกจากการป้องกันอาณาเขตโดยการร้องไล่แล้ว ในระหว่างการศึกษา พบว่ามีป้องกันอาณาเขตโดยการเข้าต่อสู้โดยตรงระหว่างครอบครัวที่อยู่ใกล้เคียงกันในวันที่ 27 กรกฎาคม 2544 ใช้เวลาในการต่อสู้ประมาณ 15 นาที ตั้งแต่เวลา 09.45-10.00 น. โดยตัวผู้เต็มวัยและตัวผู้ที่เป็น subadult จะเข้าไปต่อสู้โดยตรงกับผู้บุกรุก ในขณะที่ลูกตัวเล็กจะเกาะแน่นกับอกแม่ที่แอบอยู่บนต้นไม้ด้านในพื้นที่อาณาเขตของตนโดยห่างจากบริเวณที่มีการต่อสู้กันประมาณ 50 เมตร

ในเดือนมีนาคม 2546 ตัวผู้สีขาว (subadult) เริ่มออกมาร้องอยู่ตัวเดียวบริเวณๆอาณาเขตในเวลา 10.00 – 11.30 น. ของทุกวันและ หาอาหารแยกกันกับครอบครัวหลัก และหายไปไม่พบอีกเลยตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2546

3.2 การศึกษาปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา

3.2.1 อุณหภูมิ

ทั้งข้อมูลจากสถานีวิจัยลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (วังพา) และข้อมูลที่วัดจากในพื้นที่ศึกษาพบว่า อุณหภูมิรายเดือนค่อนข้างคงที่ตลอดทั้งปี โดยอุณหภูมิสูงสุดในพื้นที่ศึกษาและที่วังพามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.731, p = 0.007$) โดยอุณหภูมิสูงสุดในพื้นที่ศึกษามีค่าต่ำกว่าที่วังพาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (t -test, $t = 7.025, df = 11, p = 0.000$) เดือนที่มีอุณหภูมิสูงสุดในที่วังพา (36°C) มี 3 เดือน ได้แก่ เดือนมีนาคม เมษายน และมิถุนายน ส่วนเดือนที่มีอุณหภูมิสูงสุดในพื้นที่ศึกษา (34°C) คือ เดือนเมษายน (รูปที่ 6)

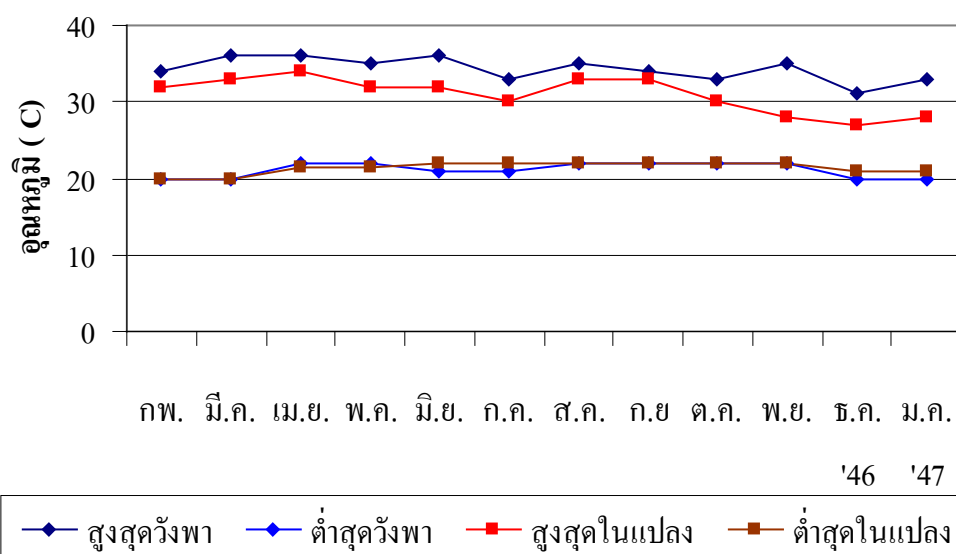
อุณหภูมิต่ำสุดในพื้นที่ศึกษาและที่วังพามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.783, p = 0.003$) โดยอุณหภูมิต่ำสุดในพื้นที่ศึกษาและที่วังพามีค่าใกล้เคียงกันมากและไม่มี ความแตกต่างกัน (t -test, $t = -1.1483, df = 11, p = 0.166$) เดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดที่วังพา (20°C) มี 4 เดือน คือ กุมภาพันธ์ มีนาคม ธันวาคม และมกราคม ส่วนเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดในพื้นที่ศึกษา (20°C) คือเดือนกุมภาพันธ์ และ มีนาคม (รูปที่ 6)

อุณหภูมิเฉลี่ยสูงที่สุดในเดือนเมษายนทั้งในพื้นที่ศึกษา (27.7°C) และวังพ่า (29.0°C) ส่วนเดือนธันวาคมเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำที่สุดในพื้นที่ศึกษา (24.0°C) และวังพ่า (25.5°C)

3.2.2 ปริมาณน้ำฝน

ข้อมูลปริมาณน้ำฝนรวมรายเดือน (รูปที่ 7ก) ทั้งจากสถานีวิจัยพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (วังพ่า) และศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก (สนามบินหาดใหญ่) มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ($r = 0.837$, $p = 0.001$) พบว่าตลอดระยะเวลาศึกษา 12 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2546- มกราคม 2547 มีฝนตกทุกเดือน ปริมาณน้ำฝนรายเดือนที่วังพ่าอยู่ในช่วง 7.1 – 403.5 มิลลิเมตร ส่วนที่สนามบินหาดใหญ่อยู่ในช่วง 5.1- 579.7 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปีและปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในทุกเดือนที่วังพ่าต่ำกว่าที่สนามบินหาดใหญ่เล็กน้อย (วังพ่า 1869.74 และ 155.81 มิลลิเมตร และที่สนามบินหาดใหญ่ 2016.5 และ 168.04 มิลลิเมตร) แต่ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝนรวมรายเดือนระหว่าง 2 พื้นที่ไม่แตกต่างกัน (t -test, $t = -0.395$, $df = 11$, $p = 0.700$) เดือนที่มีฝนตกชุกที่สุดคือ เดือนตุลาคม 2546 และเดือนที่มีฝนตกน้อยที่สุดคือเดือนมกราคม และกุมภาพันธ์ เช่นเดียวกันทั้ง 2 พื้นที่

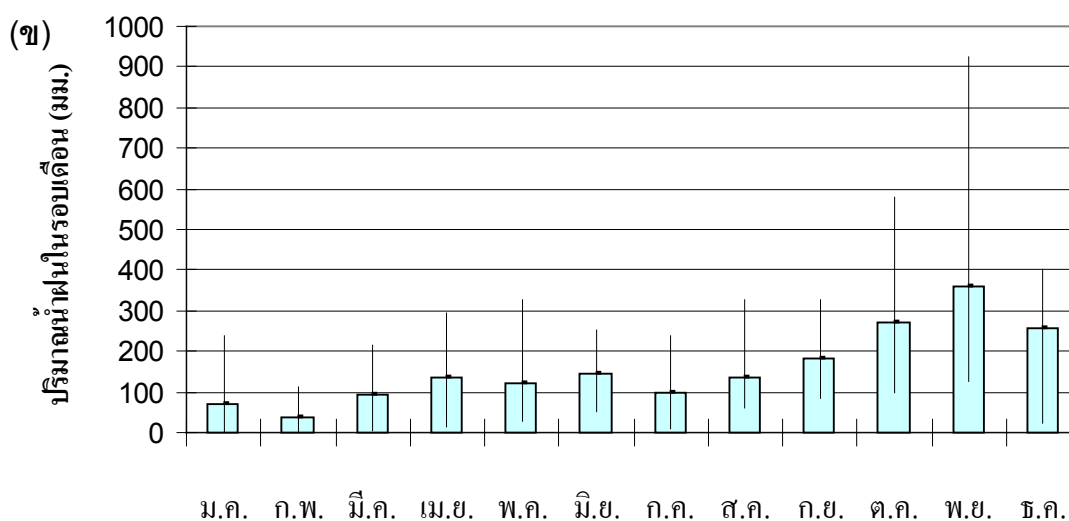
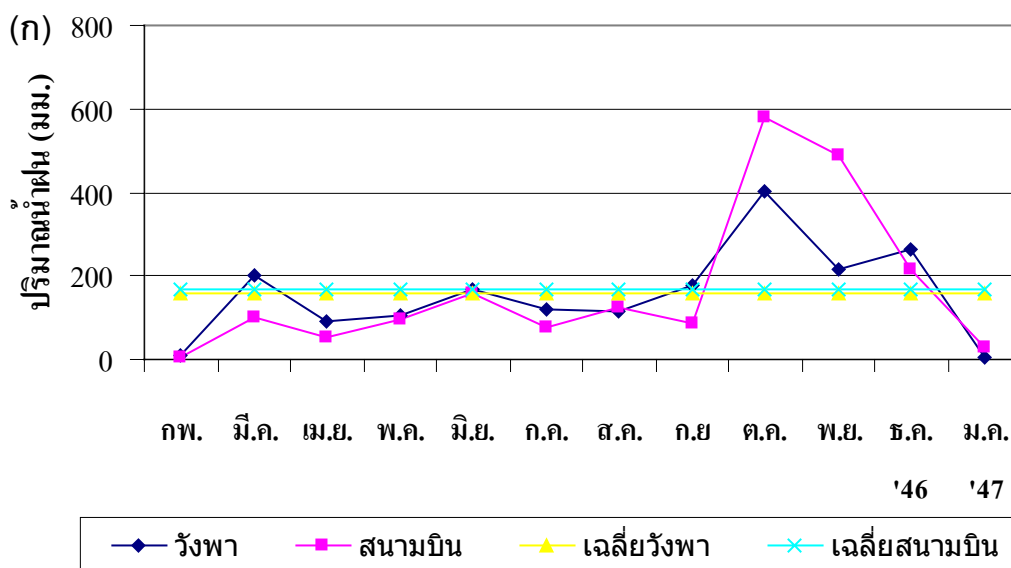
ข้อมูลปริมาณน้ำฝนในรอบ 11 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2537-2547 จากศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก (รูปที่ 7ข) พบว่าในเดือนเดียวกันของแต่ละปีปริมาณน้ำฝนมีความผันแปรมาก เดือนที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำที่สุดและไม่ถึง 100 มิลลิเมตร คือ เดือนกุมภาพันธ์และเดือนมกราคม ในบางปีเดือนมกราคมมีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 200 มิลลิเมตร ในขณะที่ปริมาณน้ำฝนสูงสุดในรอบ 11 ปีของเดือนกุมภาพันธ์คือ 113.4 มิลลิเมตร จากตารางที่ 3 พบว่าเดือนกุมภาพันธ์มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำกว่าเดือนตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเดือนมกราคมมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำกว่าเดือนตุลาคม และพฤศจิกายนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เดือนที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมากกว่า 200 มิลลิเมตรมี 3 เดือนต่อเนื่องกัน คือ ตุลาคม – ธันวาคม โดยเดือนพฤศจิกายนมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงที่สุด และปริมาณน้ำฝนไม่เคยต่ำกว่า 100 มิลลิเมตร ส่วนในเดือนธันวาคม 2537 มีปริมาณน้ำฝนเพียง 25.2 มิลลิเมตร โดยเดือนพฤศจิกายนเป็นเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมากกว่าเดือนอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแปดเดือน โดยไม่แตกต่างจากเดือนตุลาคม – ธันวาคมเท่านั้น ส่วนเดือนมีนาคม – กันยายน ในรอบ 11 ปี มีฝนตกทุกปี ปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง 4.3 - 328.8 มิลลิเมตร ค่าเฉลี่ยในแต่ละเดือน มากกว่า 100 มิลลิเมตร แต่ไม่เกิน 200 มิลลิเมตร ส่วนปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปีมีอยู่ในช่วง 1,341 – 2,268 มิลลิเมตร ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปีเท่ากับ 1,900 มิลลิเมตร ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 405

รูปที่ 6 แสดงปริมาณอุณหภูมิตั้งแต่เดือน มกราคม 2546- มกราคม 2547

ตารางที่ 3 ค่า P- value จากการทดสอบความแตกต่างของปริมาณน้ำฝนแต่ละเดือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537-2547 โดยใช้ One-way Anova

	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.
ก.พ.	1.000										
มี.ค.	1.000	0.999									
เม.ย.	0.996	0.913	1.000								
พ.ค.	1.00	0.976	1.000	1.000							
มิ.ย.	0.992	0.868	1.000	1.000	1.000						
ก.ค.	1.000	0.998	1.000	1.000	1.000	1.000					
ส.ค.	0.997	0.914	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000				
ก.ย.	0.854	0.483	0.973	1.000	0.999	1.000	0.982	1.000			
ต.ค.	0.055	0.007	0.173	0.642	0.441	0.721	0.206	0.640	0.967		
พ.ย.	0.000	0.000	0.001	0.016	0.005	0.025	0.001	0.016	0.156	0.967	
ธ.ค.	0.106	0.016	0.285	0.785	0.601	0.847	0.329	0.784	0.991	1.000	0.912

รูปที่ 7 แสดงปริมาณน้ำฝนบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ศึกษาจากสถานีวิจัยพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (วังพา) ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก (สนามบินหาดใหญ่) (ก) ในรอบ 1 ปี ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2546- มกราคม 2547 (ข) กราฟแท่งแสดงค่าเฉลี่ยและแถบบนกราฟแท่งแสดงค่าสูงสุด-ต่ำสุด ในรอบ 11 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2537-2547(เฉพาะข้อมูลสนามบินหาดใหญ่)

3.3 พรรณพืชในพื้นที่ศึกษา

3.3.1 ความหลากหลายของพรรณพืช

ในพื้นที่ศึกษาซีพลักษณ์ 3 แปลงพื้นที่รวม 0.21 เฮกตาร์ มีไม้ต้น (tree) ที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางระดับอก 10 เซนติเมตรขึ้นไป จำนวน 172 ต้น สามารถจำแนกชนิดได้ 61 ชนิด จาก 24 วงศ์ ไม่สามารถจำแนกระดับวงศ์ 3 ชนิด และไม่สามารถจำแนกในระดับสกุล (unknown) 3 ชนิด (ตารางที่ 4) วงศ์ที่มีจำนวนชนิดและจำนวนต้นมากที่สุด ได้แก่ วงศ์ Euphobiaceae ซึ่งประกอบด้วย 8 ชนิดพันธุ์ รวม 24 ต้น ส่วนชนิดพันธุ์ไม้ที่มีจำนวนต้นมากที่สุด 4 ชนิดแรกแสดงในรูปที่ 8 ได้แก่ คอแลน (*Xerospermum intermedium*) มีจำนวน 15 ต้น คิดเป็น 9 % จากจำนวนต้นทั้งหมด รองลงมาคือ กระดุกไก่ (*Dimorphocarphocarlyx luzonensis*) มีจำนวน 9 ต้น พลับพลึง (*Diospyros flutescens*) จำนวน 9 ต้น และ ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea*) จำนวน 8 ต้น หรือคิดเป็นชนิดละ 5 % จากจำนวนต้นไม้ทั้งหมด รวมจำนวนต้นไม้ 4 ชนิดแรกที่มีจำนวนต้นมากที่สุดคิดเป็น 24 % จากตัวอย่างพรรณไม้ 172 ต้น

กราฟการกระจายของจำนวนต้นต่อจำนวนชนิดพันธุ์ไม้เป็นรูปตัว L (L- distribution) (รูปที่ 9) แสดงให้เห็นว่าพรรณไม้ส่วนใหญ่จะมีจำนวนต้นในแต่ละชนิดน้อย และจะมีชนิดพันธุ์ที่เด่นมีจำนวนต้นมากเพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้น ซึ่งลักษณะการกระจายของพรรณไม้แบบนี้เป็นลักษณะทั่วไปของป่าดิบชื้นที่มีความหลากหลายสูง

ค่าดัชนีความหลากหลาย (Shannon and Weiner diversity index) และค่าดัชนีความสม่ำเสมอ (Evenness index) ของต้นไม้ในแปลงสำรวจ ทั้ง 3 แปลงมีค่าสูงและใกล้เคียงกันมาก แต่ค่าดัชนีความคล้ายคลึง (Similarity index) มีค่าต่ำดังแสดงในตารางที่ 5 แสดงว่าในบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงกัน และมีลักษณะทางกายภาพไม่แตกต่างกันมากนัก กลับมีพรรณไม้ที่มีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ย่อยๆ และมีความหลากหลายสูง (จำนวนชนิดสูง และจำนวนต้นต่อชนิดต่ำ) เมื่อพิจารณาในพื้นที่กว้างขึ้นโดยคิดจากผลรวมทุกแปลง พบว่าดัชนีความหลากหลายชนิดเพิ่มขึ้นในขณะที่ค่าดัชนีความสม่ำเสมอลดลง

ตารางที่ 4 รายชื่อพรรณไม้และจำนวนต้นในแปลง A B และ C

	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	A	B	C
	Anacardiaceae				
1	<i>Bouea oppositifolia</i> (Roxb.) Meisn	มะปริง	5		
	Annonaceae				
2	<i>Cyathocalyx sumatranus</i> Schaff.	กระดังงาดง		2	2

ตารางที่ 4 (ต่อ)

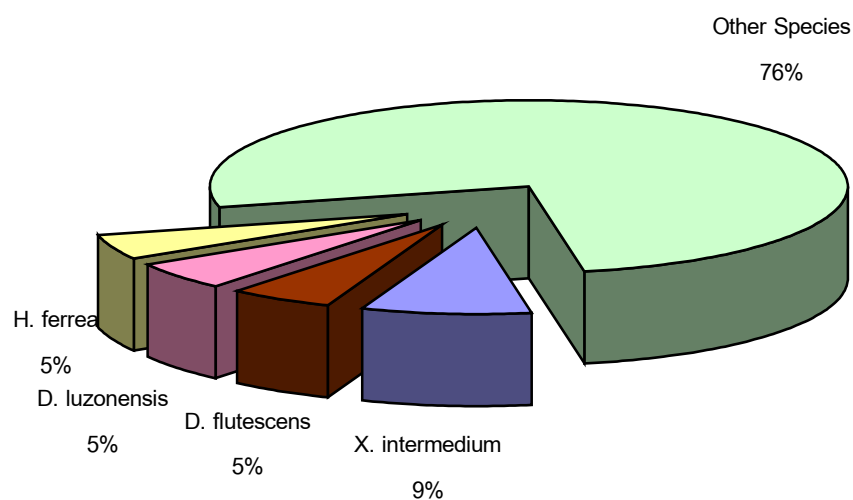
	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	A	B	C
3	<i>Enicosanthum membranifolium</i> J.Sinclair	หนั่งหนาดอกใหญ่			2
4	<i>Enicosanthum</i> sp.				1
5	<i>Orophea cuneiformis</i> King.	กล้วยค่าง		1	
6	<i>Platymitra macrocarpa</i> Boerl.	น้ำช้าง		2	
7	<i>Polyalthia</i> sp.				1
8	<i>Pseuduvaria rugosa</i> (Bl.) Merr.	สังหยูดำ	2		
	Bignoniaceae				
9	<i>Radermachera glandulosa</i> Miq.	แคชาญชัย			1
	Burseraceae				
10	<i>Canarium</i> sp.				1
	Dipterocarpaceae				
11	<i>Hipnocarpus eliciforia</i>				1
12	<i>Hopea ferrea</i> Laness	ตะเคียนหิน	6	2	
13	<i>Vatica harmandiana</i> Pierre	สักหิน	2		1
14	<i>Shorea</i> sp.		3		
15	<i>Parashorea stellata</i> Kurz	ไข่เหี้ยว			1
	Ebenaceae				
16	<i>Diospyros areona</i> King&Gamble	มะพลับ	3	3	
17	<i>Diospyros benjudii</i> Lecomte	พลับดง	1		
18	<i>Diospyros flutescens</i> Bl.	พลับกล้วย		7	2
19	<i>Diospyros</i> sp.1			2	
20	<i>Diospyros sumatrana</i> Miq.	ลักเคยลักเกลือ	1		1
21	<i>Diospyros wallichii</i> King & Gamble	คำตะโก		3	
	Erythroxylaceae				
22	<i>Erythroxylum</i> sp.			1	
	Euphobiaceae				
23	<i>Antidesma</i> sp.	มะเฒ่า	3		
24	<i>Baccaurea ramiflora</i> Lour.	มะไฟ	1		
25	<i>Croton ageratus</i> Bl.	เปล้า			2
26	<i>Dimorphocarphocarlyx luzonensis</i> Merr.	กระดุกไก่	5	2	2
27	<i>Drypetes oxyodonta</i> Airy Shaw.	พุดเต่า	2		4
28	<i>Macaranga lowii</i> King ex Hook.f.		1		1
29	<i>Macaranga tanarius</i> Muell. Arg.	แม็ก	1		
30	<i>Microdesmis caseariifolia</i> Planch.	สลอดป่า		1	
	Flacourtiaceae				

ตารางที่ 4 (ต่อ)

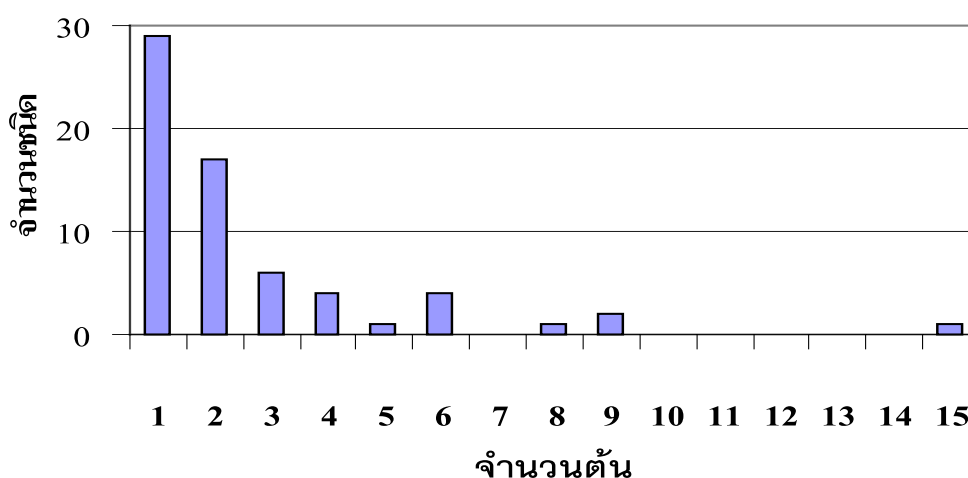
	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	A	B	C
31	<i>Scolopia spinosa</i> (Roxb.) Warb.	ตะขบ		1	
32	<i>Hydnocarpus ilicifolia</i> King	กระเบาหลัก		2	1
	Guttiferae				
33	<i>Callophyllum calaba</i> L.	ตั้งหน	1		
34	<i>Garcinea speciosa</i> Wall.	พะวา	3		
35	<i>Garcinia parvifolia</i> (Miq.) Miq.	ชะมวงเล็ก		1	
36	<i>Garcinia</i> sp.				1
	Lauraceae				
37	<i>Cinnamomum</i> sp.		1		1
38	<i>Neolitsea zeylanica</i> (Nees) Merr.	เอียน		2	
39	<i>Phoebe</i> sp.			2	
40	<i>Phoebe tavoyana</i> (Meisn.) Hook.f.	ทัน			2
41	Unknown 3		1		
	Leguminosae-Caesalpinioideae				
42	<i>Cynometra malaccensis</i> Meeuwen	มังคาก			
43	<i>Sindora echinocalyx</i> Prain	ขานาง	1	1	
44	<i>Dialium indum</i> L.	หยี		1	
	Moraceae				
45	<i>Streblus taxoydes</i>	ช้อยหนาม	1	1	
46	<i>Streblus ilicifolius</i> Comer.	หนามขี้แรด	1		
47	<i>Ficus hispida</i> Linn.	มะเดื่อปล้อง	1		
48	<i>Ficus oligodon</i> Miq.	เดื่อหว้า			1
	Myristicaceae				
49	<i>Knema furfuraceae</i> Warb.	เลือดควายใบใหญ่	2	1	3
	Myrsinaceae				
50	<i>Ardisia</i> sp.				1
	Myrtaceae				
51	<i>Syzygium claviflorum</i> (Roxb.) A.M. Cowan&Cowan	หว้าหิน			2
52	<i>Syzygium siamense</i> (Craib) Chantar.& J.Parn.	ชมพู่น้ำ	3		1
53	<i>Syzygium syzygioides</i> (Miq.) Merr.& L.M.Perry	แดงคลอง	1		
	Olacaceae				
54	<i>Olex</i> sp.			2	
	Rubiaceae				
55	<i>Aidia wallichiana</i> Tirveng.		2	1	1
	Rutaceae				

ตารางที่ 4 (ต่อ)

	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	A	B	C
56	<i>Murraya paniculata</i> Jack.	แก้ว		2	
	Sapindaceae				
57	<i>Paranephelium macrophyllum</i> King	ชัน	2	1	1
58	<i>Xerospermum intermedium</i> Radlk.	คอแลน	1	8	6
	Sapotaceae				
59	<i>Madhuca</i> sp.			1	1
60	<i>Payena lanciolata</i> Ridl.	พิกุลนก		2	
	Sonneratiaceae				
61	<i>Duabanga grandiflora</i> Walp.	ลำพูป่า	1		
	Sterculaceae				
62	<i>Pterospermum diversifolium</i> Blume	ยู	1	4	1
	Tiliaceae				
63	unknown 2		1	1	
64	Unknown 4			1	
	Unknown				
65	Unknown1		1		
66	Unknown 5				1
67	Unknown 6			1	2
	รวม		61	62	49

รูปที่ 8 แผนภาพวงกลมแสดงร้อยละของจำนวนตัวอย่างพรรณไม้ 4 ชนิดที่มีมาก และชนิดอื่นๆ

รูปที่ 9 แสดงจำนวนช่อดอก (แกนตั้ง) และจำนวนต้น (แกนนอน) ของต้นไม้จากแปลงพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 5 ค่าดัชนีความหลากหลายชนิด ดัชนีความสม่ำเสมอ และดัชนีความคล้ายคลึงกันของต้นไม้ในแปลงศึกษาซีพลักษณ์ ทั้ง 3 แปลง

แปลง	ดัชนีความหลากหลายชนิด	ดัชนีความสม่ำเสมอ	ดัชนีความคล้ายคลึง		
			C	A	B
A	3.23	0.93	40		
B	3.22	0.93		37	
C	3.33	0.95			37
รวมทุกแปลง	3.76	0.90			

3.3.2 ซีพลักษณ์ของต้นไม้ในแปลงศึกษา

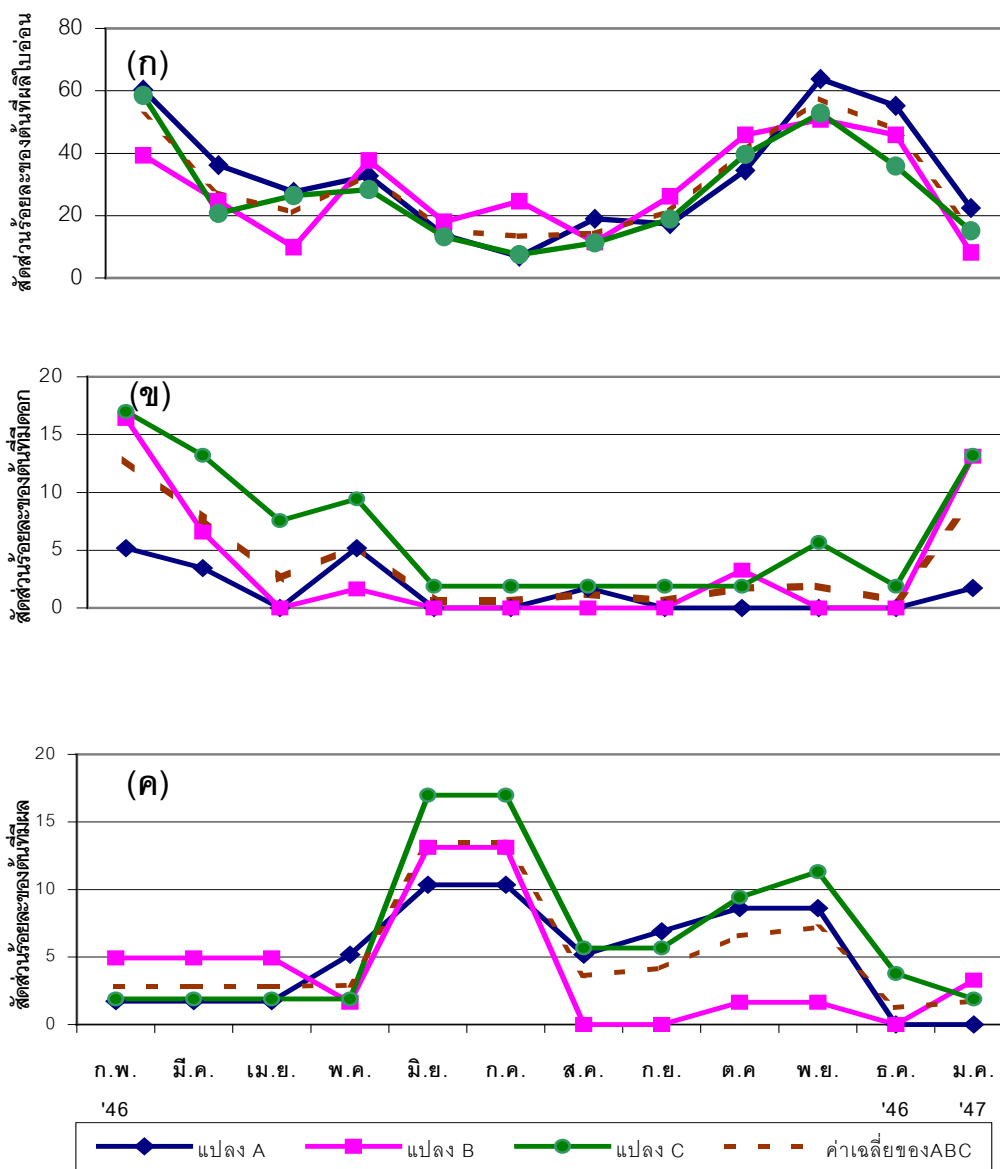
การสำรวจซีพลักษณ์ของต้นไม้พบว่า ต้นไม้ไม่ได้ผลิใบ หรือมีผลสุกตลอดปี แต่ซีพลักษณ์ของต้นไม้ทั้งการผลิใบอ่อน ดอกบาน หรือให้ผลสุก มีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล (รูปที่ 10) เมื่อพิจารณาจากจำนวนชนิดที่ต้นไม้ผลิใบ มีดอกบานและมีผลสุกพบว่าในรอบปีต้นไม้ทุกต้นจะผลิใบอ่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง แต่มีต้นไม้เพียงบางต้นเท่านั้นที่มีดอก หรือมีผล

สัดส่วนต้นไม้ที่ผลิใบอ่อนในรอบปีจากแปลงศึกษาทั้ง 3 แปลง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r_{AB}=0.660$, $p=0.020$; $r_{BC}=0.744$, $p=0.006$; $r_{CA}=0.902$, $p=0.001$) เดือนที่มีสัดส่วนต้นไม้ผลิใบอ่อนมากมี 4 เดือนได้แก่ กุมภาพันธ์ ตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคม ส่วน

เดือนที่มีสัดส่วนต้นไม้ที่ผลิบาอ่อนน้อยมี 4 เดือน ได้แก่ มิถุนายน กรกฎาคม สิงหาคม และ มกราคม (รูปที่ 10ก)

สัดส่วนต้นไม้ที่มีดอกบานในรอบปีของทั้ง 3 แปลงมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r_{AB}=0.721$, $p=0.008$; $r_{BC}=0.759$, $p=0.004$; $r_{CA}=0.741$, $p=0.006$) เดือนที่มีดอกไม้บานมากที่สุด คือเดือนมกราคม และกุมภาพันธ์ (รูปที่ 10ข)

สัดส่วนต้นไม้ที่มีผลสุกในรอบปีของทั้ง 3 แปลง มีแนวโน้มในทิศทางเดียวกัน (รูปที่ 10ค) แม้ว่าแปลง C กับแปลง A จะมีความสัมพันธ์กันน้อยและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r_{AB}=0.258$, $p=0.419$; $r_{BC}=0.086$, $p=0.791$; $r_{CA}=0.855$, $p=0.001$) เดือนมิถุนายนและกรกฎาคมเป็นเดือนที่มีจำนวนต้นไม้ที่มีผลสุกมากที่สุดในทุกแปลงศึกษา ในแปลง A มีต้นไม้ที่ออกผลเพียง 2 ชนิดเท่านั้น คือ มังคาก (*Cynometra melanopsis*) มีผลสุกบนต้นเสมอตั้งแต่เดือนมิถุนายน – ธันวาคม และลำพูป่า (*Duabanga grandiflora*) มีผลสุกในเดือนกันยายน ในแปลง B มีต้นไม้ที่มีผลสุก 3 ชนิดคือ พิกุลนก (*Payena lanciolata*) มีผลสุกตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์- เมษายน คอแลน (*Xerospermum intermedium*) มีผลสุกตั้งแต่เดือนมิถุนายน-กรกฎาคม และ *Aidia wallichiana* มีผลสุกตั้งแต่เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน แปลง C มีผลไม้สุก 3 ชนิดคือ มังคาก มีผลสุกตั้งแต่ มีนาคม –พฤศจิกายน เตื่อหว่า (*Ficus oligodon*) มีผลสุกในเดือนเมษายน และมะเเมา (*Antidesma* sp.) มีผลสุกในเดือนพฤษภาคม-ธันวาคม โดยภาพรวมในเดือนมิถุนายนและกรกฎาคมเป็นช่วงที่มีต้นไม้ให้ผลสุกมากกว่าช่วงอื่นๆ ในรอบปี ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงมีผลสุกของต้นคอแลนซึ่งมีจำนวนต้นไม้ที่สุกถึง 9% ของจำนวนต้นไม้ทั้งหมด ส่วนจำนวนต้นไม้ที่ให้ผลสุกในเดือนอื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยมีต้นไม้ต่างชนิดทยอยกันให้ผลสุกแทบทุกเดือน ยกเว้นในแปลง A ไม่มีผลสุกในเดือนธันวาคม และมกราคม ส่วนแปลง B ไม่มีผลสุกในเดือนสิงหาคมกันยายน และธันวาคม (รูปที่ 10ค) เมื่อพิจารณาจากจำนวนชนิดที่ให้ผลสุกในแปลงศึกษาชีพลักษณะในรอบปี พบว่ามีเพียง 20.9% ของจำนวนชนิดทั้งหมด ในหัวข้อต่อไปได้พิจารณาความชุกชุมของผลไม้ในพื้นที่อาศัยของชะนีมือขาวโดยวิธีการอื่นประกอบด้วย

รูปที่ 10 ซึ่ปลั้กษณ์ของต้้นไม้ในพ้ันที่ค้ัการะหว่างเดีอ้นกัุมภาพ้ันธ์ 2546 ถึง เดีอ้นมกราคม 2547 แสดงส้ดส่วร้อยละขงต้้นไม้ในแปลงค้ัการะหว่างซึ่ปลั้กษณ์ที่ (ก) ผลใบบ่ออน (ข) มีดอก และ (ค) มีผลสุก ในแต่ละเดีอ้น

3.3.3 ชนิดของต้้นไม้ที่ออกผลในพ้ันที่อาณาเขตของชะนีมือขาวท้ังหมด

พ้ัการณาควาามทุกคุมขงผลไม้ โดยสำรวจจ้ำนวนชนิดในแต่ละเดีอ้นในพ้ันที่อาณาเขตของชะนีมือขาว พบว่าม้ต้้นไม้ที่สร้างผลแบบผลสทยอยกันออกผลตลอดปีท้ังหมด 23 ชนิด โดยในแต่ละเดีอ้นจะมีชนิดผลไม้ที่ให้ผลสุกไม่เท่ากัน ดังแสดงในตารางที่ 6 และรูปที่ 11

ช่วงที่มีผลไม้อุดมสมบูรณ์ คือเดือนที่มีชนิดต้นไม้ที่มีผลสุกไม่น้อยกว่าสองในสามของเดือนที่มีผลไม้มากที่สุด โดยไม่นับรวมต้นไทร (28-40% ของชนิดต้นไม้ที่มีผลทั้งหมด) พบว่ามี 4 เดือนต่อเนื่องกันคือ พฤษภาคม (33%) มิถุนายน (33%) กรกฎาคม (40%) และสิงหาคม (40%) โดยพรรณไม้ที่มีผลสุกในช่วงผลไม้อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ หันช้าง เลือดควายใบใหญ่ คอแลน สังกะยมดำ โกมะปริง กระท้อน ประยงค์ป่า ลังสาด *Chrysaphyllum lanciolatum* พุดเมฆา หาดลูกใหญ่ ชะมวงเล็ก ลูกห้วนก และมะเฒ่า

ช่วงที่ผลไม้ขาดแคลน คือเดือนที่มีชนิดของต้นไม้ที่ให้ผลสุกน้อยกว่าหนึ่งในสามของเดือนที่มีผลไม้มากที่สุด โดยไม่นับรวมต้นไทร (0-15% ของชนิดต้นไม้ที่มีผลทั้งหมด) พบว่ามี 3 เดือนต่อเนื่องกัน คือ ธันวาคม (6.7%) มกราคม (6.7%) และกุมภาพันธ์ (13%) ผลไม้ที่มีผลสุกในช่วงขาดแคลนมีดังนี้ มะเฒ่า พิกุลนก พลับดง และไทร 2 ชนิดคือ ไทรย้อยใบแหลม และ *Ficus sp.1*

ช่วงที่มีผลไม้ปานกลาง คือมีชนิดต้นไม้ที่มีผลสุกระหว่างหนึ่งในสาม ถึงสองในสามของชนิดต้นไม้ที่มีผลสุกทั้งหมด (15-28%) มี 2 ช่วง ที่เป็นรอยต่อระหว่างช่วงที่มีผลไม้อุดมสมบูรณ์ และผลไม้ขาดแคลน ได้แก่ เดือนมีนาคม (20%) เมษายน (20%) และเดือนกันยายน (27%) ตุลาคม (27%) พฤศจิกายน (27%) พรรณไม้ที่มีผลสุกในช่วงนี้จะต่อเนื่องกับช่วงผลไม้อุดมสมบูรณ์ และขาดแคลน ได้แก่ พลับดง พิกุลนก *Ficus sp.1* หันช้าง พุดเมฆา ลูกห้วนก *Aidia wallichiana* *Ficus sp.2* *Ardisia sp.* ชี้ได้ปักชำได้ และมะเฒ่า

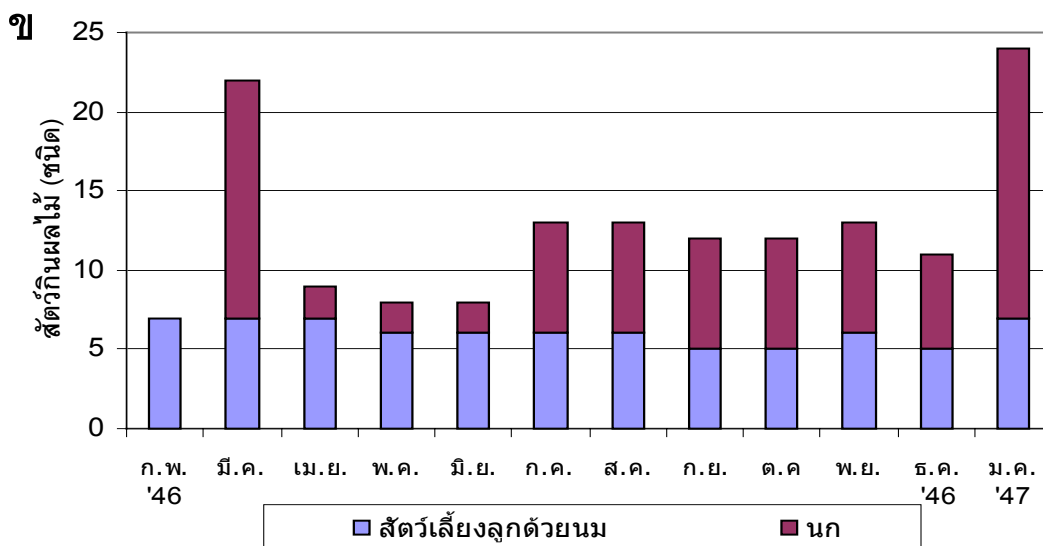
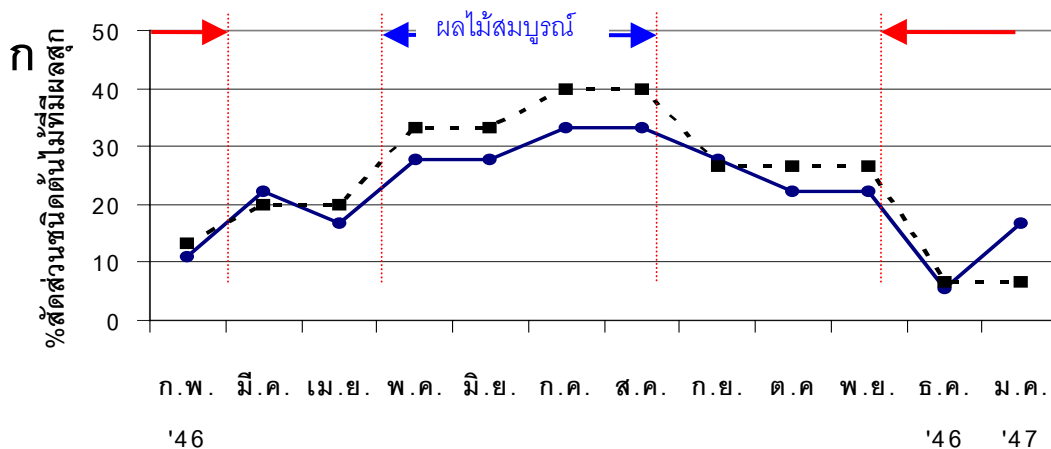
ตารางที่ 6 แสดงชีพลักษณะของต้นไม้ที่นอกแปลงศึกษาชีพลักษณะ เฉพาะชนิดที่มีผลสุกระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2546- มกราคม 2547

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
<i>Diospyros bejardii</i> Lecomte	พลับดง	3	2										
<i>Payena lanceolata</i> Ridl.	พิกุลนก	3	3	3									1
<i>Ficus sp.1</i>	ไทร		3										3
<i>Knema laurina</i> (Blume) Warb.	หันช้าง		3	3	3	3	1	*	*				
<i>Knema furfurace</i> (Hook.f.& Thomson) Warb.	เลือดควาย ใบใหญ่				3	3	1	*					
<i>Xerospermum intermedium</i> Radlk.	คอแลน				3	3	3	*					
<i>Pseuduvaria rugosa</i> (Blume) Merr.	สังกะยมดำ				3	3	1						

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อท้องถิ่น	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
<i>Dracontomelon dao</i> (Blanco) Merr.&Rolfe	โก				*								
<i>Bouea oppositifolia</i> (Roxb.) Meisn.	มะปริง				*								
<i>Sandoricum koetjape</i> (Burm.f.) Merr.	กระท้อน			1	*	*	*						
<i>Aglaia odoratissima</i> Bl.	ประยงค์ป่า				?	3							
<i>Lansium domesticum</i> Correa.	ล้งสาต						*						
<i>Chrysophyllum lanciolatum</i>							*						
<i>Drypetes oxyodonta</i> Airy Shaw	พุดเต่า							2	1				
<i>Artocarpus dadah</i> Miq.	หาดลูกใหญ่							3	1				
<i>Garcinia parvifolia</i> (Miq.)Miq.	ชะมวงเล็ก							3	2				
<i>Diospyros confertiflora</i> (Hiern) Bakh.	ลูกห่านก							3	3	3	2	1	
<i>Aidia wallichii</i> Tirveng.								1	3	3	2	1	
<i>Ficus</i> sp.2									3				
<i>Ardisia</i> sp.										1			
<i>Decaspermum parviflorum</i> (Lam.) A.J.Scott	ขี้ได้ปักขี้ได้										3		
<i>Antidesma</i> sp.	มะเฒ่า							1	2	2	1	1	*
<i>Ficus benjamina</i> L.	ไทรย้อยใบ แหลม												3
รวมชนิดที่ให้ผลสุก (ชนิด)		2	4	3	4	5	7	6	5	4	4	2	3

หมายเหตุ สัญลักษณ์ : * = มีผลสุกปกคลุมเรือนยอดไม่ถึง 10 % , 1 = มีผลสุกปกคลุมเรือนยอดประมาณ 10-25 % , 2 = มีผลสุกปกคลุมเรือนยอดประมาณ 25-50% , 3 = มีผลสุกปกคลุมเรือนยอดมากกว่า 50%

รูปที่ 11 สัดส่วนพรรณไม้ที่ให้ผลสุกในพื้นที่ศึกษา และจำนวนสัตว์ที่เข้ามากินผลไม้ในแต่ละเดือน (ก) สัดส่วนร้อยละของชนิดต้นไม้มที่มีผลสุก เส้นทึบคือรวมต้นไม้ทุกชนิด เส้นประคือไม่รวมต้นไม้ในสกุล *Ficus* ลูกศรสีแดงคือช่วงที่ผลไม้ขาดแคลน ลูกศรสีน้ำเงินคือช่วงที่ผลไม้สมบูรณ์ (ข) จำนวนชนิดสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและนกที่เข้ามากินผลไม้ในพื้นที่

3.3.4 ระยะเวลาในการพัฒนาจากดอกเป็นผลสุก

จากการการสังเกตพบว่าต้นไม้นชนิดเดียวกันส่วนใหญ่มีช่วงเวลาดอกบานเพียงระยะสั้นๆ 1- 2 สัปดาห์ และมีดอกบานพร้อมกัน แต่ระยะเวลาที่ให้ผลสุกมักจะนานและแต่ละต้นจะมีผลสุกไม่พร้อมกันยกเว้นพืชในสกุลไทร *Ficus* spp.

จากต้นไม้มที่มีผล 23 ชนิด มี 8 ชนิดที่สามารถติดตามชีพลักษณะได้สมบูรณ์คือ พิกุลนก หันข้าง เลือดควายใบใหญ่ คอแลน พุดเฒ่า *Aidea wallichiana* และ มะเฒ่า ต้นไม้แต่ละชนิดนี้ใช้เวลาพัฒนาจากดอกไปเป็นผลสุกใช้เวลาตั้งแต่ 2- 11 เดือน โดยต้นไม้มที่ใช้เวลาในการพัฒนาจากดอกไปเป็นผลเร็วที่สุดได้แก่ พุดเฒ่า (*D. oxyodonta*) ใช้เวลา 2 เดือน ต้นไม้มที่ใช้เวลาเวลานานที่สุดได้แก่ พิกุลนกใช้เวลา 10-12 เดือน (ตารางที่ 7)

พรรณไม้มส่วนใหญ่จะมีดอกในฤดูแล้งจนถึงต้นฤดูฝน (เดือนมกราคม- มิถุนายน) แต่ช่วงเวลาในการพัฒนาจากดอกไปเป็นผลสุกต่างกันทำให้ช่วงเวลาที่ไม้มสุกกระจายตลอดปี เช่น พิกุลนกซึ่งมีดอกในฤดูแล้งเช่นเดียวกับต้นไม้มชนิดอื่น แต่ระยะเวลาในการพัฒนาเป็นผลสุกนาน 10-13 เดือน จึงมีผลสุกในช่วงฤดูแล้งในปีถัดไปซึ่งเป็นช่วงที่ไม้มขาดแคลน ดังนั้นไม้มชนิดนี้จึงเป็นแหล่งอาหารสำคัญของสัตว์กินไม้ม

ตารางที่ 7 ชีพลักษณะและระยะเวลาพัฒนาจากดอกไปเป็นผลสุก

ที่	ชื่อท้องถิ่น	เวลา ^A	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1	คอแลน	3-5	flw	fri	fri	3	3	3	*					
2	<i>Aidia wallichii</i>	5-8	flw	fri	fri	fri	fri	1	3	3	2	1		
3	เลือดควายใบใหญ่	2-3		flw	fri	3	3	1	*					
4	<i>Ardisia</i> sp.	7		flw	fri	fri	fri	fri	fri	fri	1			
5	พิกุลนก	10-12	3	3flw	3flw	fri	fri	fri	fri	fri	fri	fri	fri	1
6	มะเฒ่า	4-6			flw	fri	fri	fri	1	2	2	1	1	*
7	พุดเฒ่า	2					flw	fri	2	1				
8	หันข้าง	2-5	fri	3	3	3	3	1	*	*				flw

หมายเหตุ เวลา^A = ระยะเวลาพัฒนาจากดอกไปเป็นผลสุก, สัญลักษณ์ของชีพลักษณะ: flw = ดอก, fri = ผลดิบ, * = มีผลสุกปกคลุมเรือนยอดไม่ถึง 10 % , 1 = มีผลสุกปกคลุมเรือนยอดประมาณ 10-25 % , 2 = มีผลสุกปกคลุมเรือนยอดประมาณ 25-50%, 3 = มีผลสุกปกคลุมเรือนยอด มากกว่า 50%

3.4 ความหลากหลาย และพฤติกรรมการกินของสัตว์กินไม้ม

3.4.1 ความหลากหลายของสัตว์กินไม้ม

พบว่ามมีสัตว์เข้ามากินไม้มในช่วงกลางวัน โดยพบเห็นตัว 26 ชนิด โดยพบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 9 ชนิดและนก 17 ชนิด (ตารางที่ 8) นอกจากนั้นยังพบร่องรอยการกินไม้มของสัตว์ที่ออกหากินเฉพาะเวลากลางคืนจึงไม่พบเห็นตัวโดยตรง คือ ค้างคาวกินไม้ม

ตารางที่ 8 รายชื่อสัตว์กินผลไม้เฉพาะชนิดที่พบเห็นตัวโดยตรงขณะกินผลไม้

	Family	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อวิทยาศาสตร์	พบในช่วงผลไม้	
				สมบูรณ์	ขาดแคลน
Class Mammalia		สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม			
Order Primates	Hylobatidae	ชะนีมือขาว	<i>Hylobates lar</i>	X	X
	Cercopithecidae	ลิงแสม	<i>Macaca fascicularis</i>	X	X
		ลิงเสน	<i>Macaca arctoides</i>	X	X
		ค่างหงอก	<i>Presbytis cristata</i>		X
Order Carnivora	Viverridae	อีเห็นหน้าขาว	<i>Arctogalidia trivirgata</i>	X	X
Order Rodentia	Sciuridae	พญากระรอกสีดำ	<i>Ratufa bicolor</i>	X	X
		กระรอกข้างลายท้องแดง	<i>Callosciurus notatus</i>	X	X
		กระรอกข้างปลายหางดำ	<i>Callosciurus caniceps</i>	X	X
Order Insectivora	Tupaiaidae	กระแต	<i>Tupaia glis</i>	X	X
Class Aves		นก			
Order Columbiformes	Columbidae	เขาเป็ล้าธรรมดา	<i>Treron curvirostra</i>		X
Order Cuculiformes	Cuculidae	บั้งรอกแดง	<i>Phaenicophaeus chlorophaeus</i>	X	X
		บั้งรอกเขียวอกแดง	<i>Phaenicophaeus curvirostris</i>	X	X
Order Piciformes	Megalaimidae	โพระดกคางแดง	<i>Megalaima mystacophanos</i>	X	X
		โพระดกเคราเหลือง	<i>Megalaima chrysopogon</i>		X
		โพระดกหน้าผากดำ	<i>Megalaima australis</i>		X
		จอกป่าหัวโต	<i>Chaloramphus fuliginosus</i>	X	X
Order Passeriformes	Pycnonotidae	ปรอดโองท้องสีน้ำตาล	<i>Criniger ochraceus</i>	X	X
		ปรอดเหลืองหัวจุก	<i>Pycnonotus melanicterus</i>	X	X
		ปรอดหลังเขียวอกลาย	<i>Hypsipetes maleccensis</i>		X
	Dicacidae	กาฝากปากหนา	<i>Dicaeum agile</i>		X
		กาฝากกันเหลือง	<i>Dicaeum chrysorrheum</i>		X
		กาฝากอกสีเลือดหมู	<i>Prionochilus percus</i>		X
	Chloropseidae	เขี้ยวก้านตองเล็ก	<i>Chloropsis cyanopogon</i>	X	X
		เขี้ยวก้านตองใหญ่	<i>Chloropsis sonerati</i>	X	X
	Nectariniidae	กินปลีแก้มสีทับทิม	<i>Anthreptes singalensis</i>		X
		กินปลีท้ายทอยน้ำเงิน	<i>Hypogramma hypogrammanicum</i>		X

หมายเหตุ สัญลักษณ์ x = พบในช่วงนั้น; รายชื่อและการจัดอนุกรมวิธานของสัตว์กินผลไม้อ้างอิงตาม กำพล (2539), Lekagul and Round (1991) และ Lekagul and McNeely (1988)

3.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชนิดผลไม้และจำนวนชนิดสัตว์กินผลไม้ในแต่ละเดือน

เมื่อเทียบจำนวนสัตว์กินผลไม้ในช่วงที่ผลไม้อาหารขาดแคลนและผลไม้สมบูรณ์พบว่า ในช่วงที่ผลไม้สมบูรณ์มีสัตว์เข้ามากินผลไม้ 16 ชนิด โดยเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 8 ชนิด นก 8 ชนิด ส่วนในช่วงที่ผลไม้อาหารขาดแคลนมีสัตว์เข้ามากินผลไม้ 26 ชนิด เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 9 ชนิด นก 17 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ไม่พบว่ากินผลไม้ในช่วงสมบูรณ์แต่กินผลไม้ในช่วงขาดแคลนคือ ค่างหงอก ซึ่งกินเมล็ดของพิกุลนก ส่วนนกที่เข้ามากินผลไม้เฉพาะช่วงที่อาหารขาดแคลนคือ นกเขาเปล้าธรรมดา นกโพระดกเคราเหลือง นกโพระดกหน้าผากดำ นกปรอดหลังเขียวอกลาย นกกาฝากปากหนา นกกาฝากกันเหลือง นกกาฝากอกสีเลือดหมู นกกินปลีแก้มสีทับทิม และนกกินปลีท้ายทอยสีน้ำเงิน ซึ่งนกทั้งหมดนี้เข้ามากินผลไม้ที่สุกในช่วงผลไม้อาหารขาดแคลนเท่านั้น

จำนวนชนิดสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เข้ามากินผลไม้ในแต่ละเดือนค่อนข้างคงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามจำนวนชนิดผลไม้ที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละเดือน (รูปที่ 11 ข และภาคผนวกที่ 3) จำนวนชนิดผลไม้ที่ให้ผลและจำนวนชนิดสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เข้ามากินผลไม้ในแต่ละเดือนมีความสัมพันธ์น้อย และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r_s = -0.142$, $p = 0.659$)

จำนวนชนิดนกที่เข้ามากินผลไม้ในแต่ละเดือนมีความผันแปรมาก ตั้งแต่ไม่มีเลยในเดือนกุมภาพันธ์ และมีมากที่สุด 17 ชนิดในเดือนมกราคม (รูปที่ 11 ข และภาคผนวกที่ 3) ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงจำนวนชนิดนกที่เข้ามากินผลไม้มีความสัมพันธ์กับจำนวนชนิดผลไม้เล็กน้อยมาก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r_s = 0.197$, $p = 0.538$) จำนวนชนิดนกที่เข้ามากินผลไม้ขึ้นกับชนิดผลไม้ที่สุกในแต่ละเดือน โดยเดือนที่มีผลไม้อาหารสุกจะมีนกเข้ามากินมากชนิดที่สุด

3.4.3 พฤติกรรม (Behavior) ของสัตว์กินผลไม้

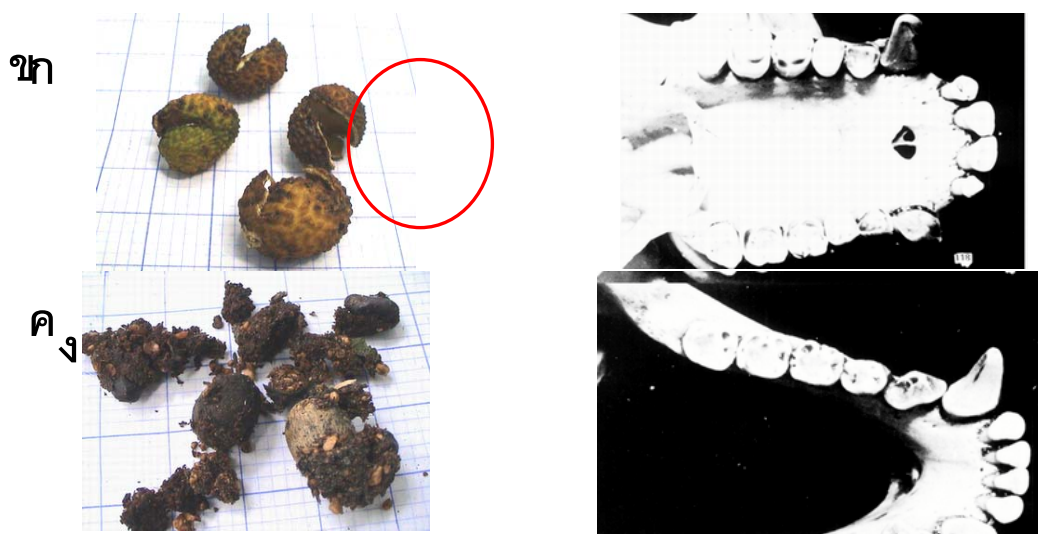
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (Class Mammalia)

(1) อันดับลิงและวานร (Order Primates)

ก. Hylobatidae

พบชะนีมือขาว (*Hylobates lar*) 23 ครั้ง โดยพบขณะที่กินผลไม้ 10 ครั้ง นอกจากนั้นพบร่องรอยการกินผลไม้จากกองมูลและรอยฟันอีก 12 ครั้ง วิธีการกินอาหารของชะนีมือขาวเริ่มจากการเคลื่อนที่เข้าหาผลไม้ที่อยู่ปลายกิ่งโดยวิธีการห้อยโหน จากนั้นจะใช้มือปัดผลไม้ออกจากนิ้วเพื่อส่งเข้าปาก หากผลไม้มีเปลือกชะนีจะใช้ฟันตัดคู้หน้าปอกเปลือกให้อ้าออกและกัดกินเนื้อ โดยกินเมล็ดเป็นส่วนใหญ่ และทิ้งเปลือกไว้ใต้โคน (รูปที่ 12 ก) เมล็ดที่ถูกกลืนจะผ่านทางเดินอาหารโดยไม่ถูกทำลาย (รูปที่ 12 ข) ชะนีมือขาวจัดเป็นสัตว์กินผลไม้ที่มีบทบาทแพร่กระจาย

เมล็ด เนื่องจากจำนวนสมาชิกในครอบครัวขณะนี้ไม่มากนัก การเข้ามากินผลไม้ตัวผู้เต็มวัย หรือลูกวัย subadult จะเข้ามาก่อน จากนั้น สมาชิกตัวอื่นๆ จะตามมากินผลไม้ในต้นเดียวกันหรือต้นที่อยู่ใกล้เคียง โดยไม่พบว่าในครอบครัวมีการแก่งแย่งกันเพื่อเก็บผลไม้ นอกจากนั้นขณะนี้มือขาวจะเลือกเก็บกินเฉพาะผลสุกเท่านั้น ดังนั้นขณะนี้จึงสามารถแพร่กระจายเมล็ดได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก ผลไม้ที่ขณะนี้กินได้แก่ มะปริง โกง พลับดง สวาดดำ ลูกหวนก หยี ประยงค์ป่า หาดลูกใหญ่ ไทรย้อยใบแหลม *Ficus* sp.1 *Ficus* sp.2 เลือดควายใบใหญ่ หันช้าง คอแลน พิกุลนก *Chrysophyllum laniolatum* และกลางสาตเขา (ภาคผนวกที่ 4)

รูปที่ 12 ร่องรอยการกินผลไม้ของขณะนี้มือขาว (ก) เปลือกคอแลนที่ถูกขณะนี้มือขาวกินจะถูกเปิดออกเพื่อกินเนื้อ (ข) ฟันบนของขณะนี้มือขาว ในกรอบสีแดงคือฟันตัดหน้าใช้ปอกเปลือกผลไม้ (ค) เมล็ดหันช้างซึ่งปนอยู่ในมูลขณะนี้มือขาว (ง) ฟันล่างของขณะนี้ ; แหล่งภาพ (ข) และ (ง): Lekagul และ McNeely, 1998

ข. Cercopithecidae – Cercopithecinae

พบลิงแสม (*Macaca fascicularis*) 9 ครั้ง พบขณะที่กินผลไม้ 3 ครั้ง และพบร่องรอยการกินผลไม้ 5 ครั้ง พบลิงเสน (*M. arctoides*) 8 ครั้ง พบขณะที่กินผลไม้ 4 ครั้งและพบร่องรอยการกินผลไม้ 5 ครั้ง ลิงทั้ง 2 ชนิดนี้มีวิธีการกินอาหารที่คล้ายคลึงกัน ลิงแสมจะเคลื่อนที่ระหว่างต้นไม้โดยการเดิน 4 ขา ไปตามกิ่งไม้และกระโดดไปตามชั้นเรือนยอดของต้นไม้ ส่วนลิงเสนจะเดินทางเคลื่อนที่ไปบนพื้นดิน เมื่อพบต้นไม้ที่มีผลสุกจึงจะปีนขึ้นไปเก็บผลไม้โดยใช้ขาทั้ง 4 เดินไปตามกิ่งไม้ ลิงทั้ง 2 ชนิดใช้มือเก็บผลไม้มากัดกิน โดยอมไว้ในกระพุ้งแก้ม (cheek pouch) (รูปที่ 13ก) เมื่อได้มากพอจึงไปนั่งกินอาหารที่เก็บไว้ในกระพุ้งแก้ม โดยบางครั้งพบว่าใช้กำปั้นกระพุ้งที่แก้มเบาๆ เพื่อดันอาหารในกระพุ้งแก้มออกมาเคี้ยว ลิงทั้ง 2 ชนิดนี้ หากินเป็นฝูงใหญ่และสมาชิก

ในฝูงแย่งกันเก็บผลไม้ พบว่าบ่อยครั้งที่เก็บผลดิบมากัดและทิ้งทั้งผลโดยไม่ได้กิน ลักษณะฟันของลิงไม่ต่างจากชะนีมากนัก (รูปที่ 13 ก) ดังนั้นร่องรอยเปลือกผลไม้ที่ลิงกินจึงไม่ต่างจากชะนี แต่สามารถสังเกตร่องรอยการกินผลไม้ของลิงได้ง่ายจากผลที่ถูกทิ้งเกลื่อนใต้โคนต้นไม้เนื่องมาจากการแย่งกินอาหารซึ่งไม่พบพฤติกรรมนี้ในชะนี ผลไม้ที่ลิงเสนและลิงแสมกินได้แก่ โก คอแลน พลับดง กระท้อน หาดลูกใหญ่ และพิกุลนก (ภาคผนวกที่ 4)

รูปที่ 13 (ก) ลิงอมอาหารไว้ในกระพุ้งแก้ม (ข) ลักษณะฟันของลิงแสม ; แหล่งภาพ (ก): Zihlman, 1982 และ (ข) : Lekagul และ McNeely, 1998

ค. Cercopithecidae-Colobinae

ค่างหงอก (*Presbytis cristata*) ซึ่งมีพื้นที่อาศัยบางส่วนซ้อนทับกับชะนีมือขาว พบในขณะที่ยังกินผลไม้โดยตรง 1 ครั้ง พบร่องรอยผลไม้ที่ถูกกิน 3 ครั้ง จากร่องรอยผลไม้ที่ทิ้งไว้พบว่าค่างหงอกกินผลไม้ดิบโดยกัดเนื้อทิ้งและกินเฉพาะเมล็ดเท่านั้น (รูปที่ 14 ก) ค่างใช้ฟันหน้ากัดเนื้อผลไม้ (รูปที่ 14 ข) ดังนั้นจึงเห็นรอยฟันเป็นแถวสีที่บนเศษเนื้อผลไม้ที่ถูกทิ้งอย่างชัดเจน นอกจากนั้นค่างยังมีพฤติกรรมหักกิ่งไม้ทิ้ง ดังนั้นบริเวณใต้ต้นไม้ที่ค่างกินอาหารจะพบกิ่งและใบไม้จากต้นไม้สูงหล่นเป็นจำนวนมาก ค่างจัดเป็นสัตว์กินผลไม้ที่ทำลายเมล็ด ผลไม้ที่ค่างหงอกกินได้แก่ พิกุลนก และซีไต้ปักษ์ใต้ (ภาคผนวกที่ 4)

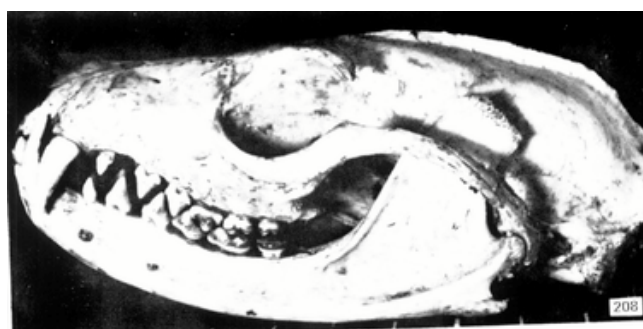
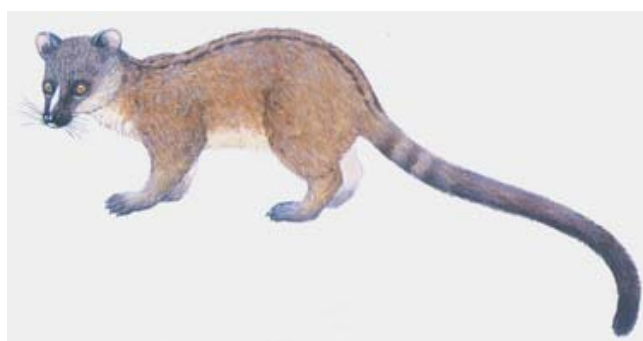

รูปที่ 14 ร่องรอยการกินผลไม้ของค่างหงอก (ก) เนื้อพิกุลนกที่ถูกค่างกัดทิ้งไว้ใต้โคน โดยกินเฉพาะเมล็ดเท่านั้น (ข) ฟันค่างหงอก ในวงกลมสีแดงคือฟันหน้าล่าง ; แหล่งภาพ (ข): Lekagul และ McNeely, 199

(2) อันดับสัตว์ผู้ล่า (Order Carnivora)

ก. Viverridae

โดยส่วนใหญ่อีเห็นจะเข้ามากินผลไม้ในเวลากลางคืน โดยพบร่องรอยกองมูลที่มีเมล็ดผลไม้ซึ่งสุกในช่วงเวลานั้น กระจัดกระจายทั่วทั้งพื้นที่ 15 ครั้ง ทุกเมล็ดในกองมูล (รูปที่ 15 ก) อยู่ในสภาพสมบูรณ์ไม่ถูกทำลาย อีเห็นจึงเป็นสัตว์กินผลไม้ที่ช่วยแพร่กระจายเมล็ด นอกจากนี้ในเวลากลางคืนในการศึกษาค้างคาวอีเห็นหน้าขาว (*Arctogalidia trivirgata*) (รูปที่ 15 ข) เข้ามากินผลของไทรย้อยใบแหลม ในเวลา 9.00-12.00 น. จำนวน 2 ตัวเป็นเพศผู้เต็มวัย 1 ตัว อีก 1 ตัวไม่ทราบเพศ วิธีการกินอาหารคือ เดินไต่ไปตามกิ่งไม้ ด้วยเท้าทั้งสี่จนถึงปลายกิ่งที่มีผลสุก จากนั้นยกเท้าหน้าทั้งสองขึ้น ใช้อุ้งเท้าหน้าเขี่ยกิ่งที่มีผลไม้มาใกล้ปาก และใช้ฟันตัดคู้หน้ากัดเข้าปาก เคี้ยวด้วยฟันกรามและกลืนลงไปทั้งหมด ผลไม้ที่อีเห็นกิน ได้แก่ พลับดวง ลูกห้วนก ชะมวงเล็ก ไทรย้อยใบแหลม *Ficus* sp.1 *Ficus* sp.2 เลือดควายใบใหญ่ หันช้าง คอแลน และพิกุลนก (ภาคผนวกที่ 4)

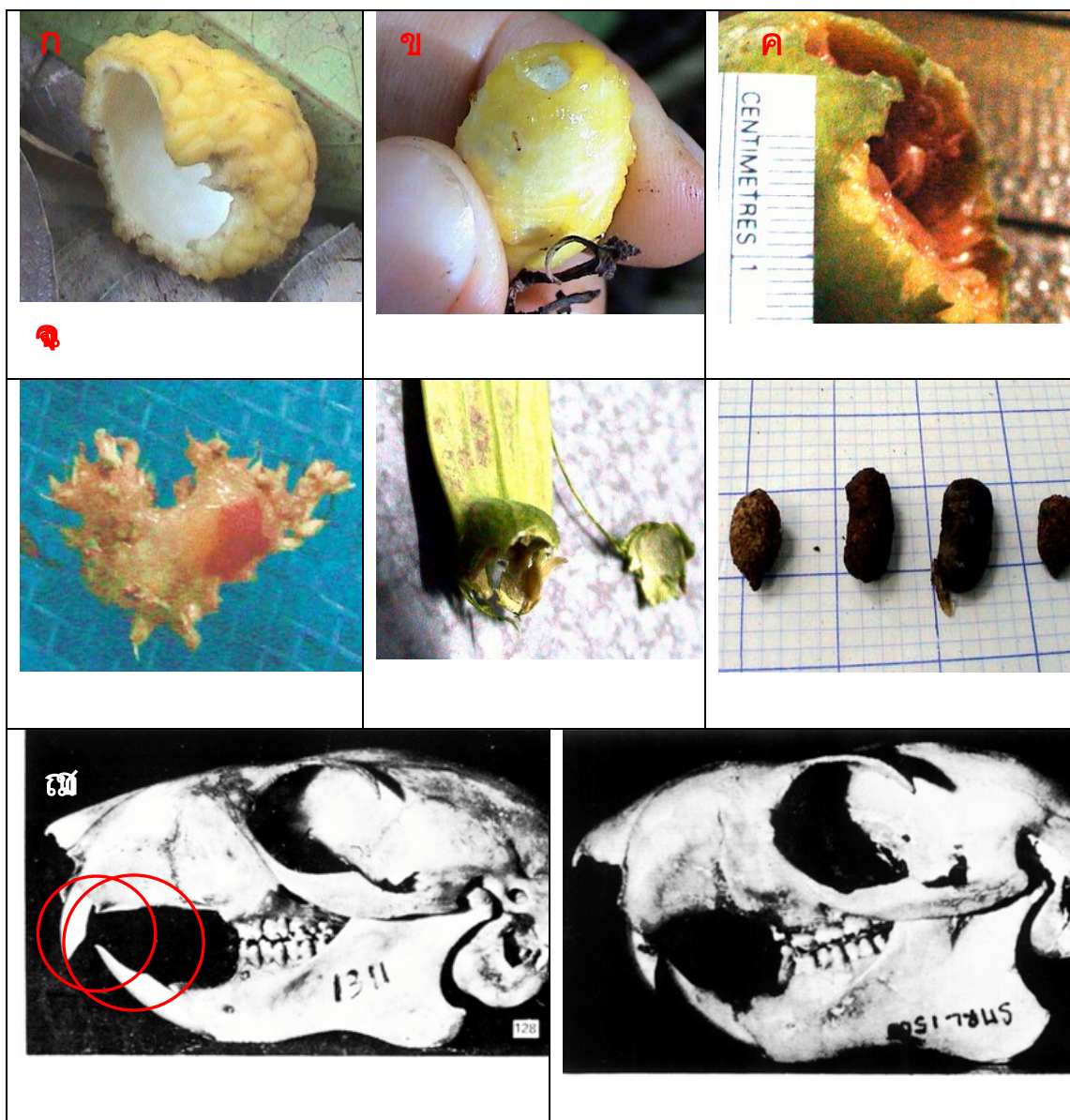

รูปที่ 15 ร่องรอยการกินผลไม้ของอีเห็น (ก) เมล็ดห้วนกในกองมูลของอีเห็น (ข) อีเห็นหน้าขาว (ค) ฟันอีเห็นในวงสีแดงแสดงฟันกรามซึ่งส่วนยอดของฟันลดสั้นลงกว่าสัตว์กินเนื้อชนิดอื่น (ง) กะโหลกอีเห็นหน้าขาว; แหล่งภาพ (ข): Parr, 2003 และ(ค) (ง): Lekagul และ McNeely, 1998

(3) อันดับสัตว์ฟันแทะ (Order Rodentia)

ก. Sciuridae

พบกระรอก 3 ชนิด โดยพบตัวพญากระรอกสีด้า (*Ratufa bicolor*) 11 ครั้ง พบในขณะที่กำลังกินอาหาร 8 ครั้ง พบร่องรอยฟันบนผลไม้ 6 ครั้ง พบตัวกระรอกข้างลายท้องแดง (*Callosciurus notatus*) 25 ครั้ง พบขณะกินผลไม้ 21 ครั้ง พบกระรอกปลายหางดำ (*C. caniceps*) 30 ครั้ง พบในขณะกินผลไม้ 24 ครั้ง และพบร่องรอยฟันกระรอกบนเปลือกผลไม้ 23 ครั้ง กระรอกทั้ง 3 ชนิดกินผลไม้เกือบทุกชนิด โดยคลานไต่ไปยังส่วนปลายกิ่งที่มีผลไม้ ใช้งูมุดมหาผลไม้ที่สูง โดยอาจใช้ฟันคู้หน้าแทะผลไม้เพื่อทดสอบ เมื่อดมเจอผลที่ต้องการจะใช้ขาคู้หน้าปลดผลไม้ หากผลไม้ห้อยลงทางด้านล่างของกิ่งไม้กระรอกก็จะห้อยหัวลงเพื่อเก็บผลไม้โดยใช้ขาหน้าทั้งคู่ มีเพียงเท้าคู้หลังที่เกาะกิ่งไม้ จากนั้นอาจแทะกินผลไม้ทันทีที่ทั้งๆ ที่เกาะห้อยหัว หรืออาจคาบผลไม้ไปยังส่วนที่มีใบปกคลุมหนาแน่น แล้วใช้ฟันคู้หน้าแทะเปลือกและครูดกินเนื้อผลไม้ทั้งเปลือกและเมล็ดไว้ใต้โคนต้นแม่ การที่กระรอกใช้ฟันคู้หน้าแทะเปลือกผลไม้ให้อ้าออก หรือแทะเนื้อผลไม้กินทำให้เศษผลไม้ที่เหลือทิ้งมีรอยฟันคู้ชัดเจน (รูปที่ 16 ก, ข และ ค) สอดคล้องกับฟันหน้าซึ่งมีลักษณะเป็นฟันแทะ (รูปที่ 16 ข และ ฉ) ในช่วงที่ผลไม้แบบผลสดมีน้อยกระรอกจะกินผลไม้ที่เป็นฝัก หรือมีปีก โดยแทะผนังผลที่แข็งออกและแทะกินเฉพาะส่วนเมล็ด (รูปที่ 16 จ) เป็นการทำลายเมล็ดผลไม้ชนิดนั้น กระรอกจะใช้ฟันหน้าแทะครูดกินผลไม้ทุกชนิด แม้แต่ผลไทรซึ่งมีเปลือกบาง เนื้อนิ่ม และเมล็ดเล็ก กระรอกจะแทะกินเฉพาะผิวที่นิ่มและทิ้งเมล็ดไว้ใต้โคน (รูปที่ 16 ง) แต่เมล็ดไทรมีขนาดเล็กมาก อาจมีบางส่วนติดเนื้อผ่านทางเดินอาหารของกระรอกไปบ้าง ในระหว่างการศึกษาศึกษาได้ผ่าท้องตรวจดูในกระเพาะอาหารของกระรอกข้างลายท้องแดง 1 ตัว พบว่ามีเมล็ดไทรอยู่ แต่กระรอกไม่ได้แพร่กระจายเมล็ดเหล่านี้เพราะเมื่อผ่านลำไส้เมล็ดจะถูกทำลายและอัดแน่น คล้ายกับมูลของหนู (รูปที่ 16 ฉ) กระรอกเป็นสัตว์ที่ทำลายเมล็ด ผลไม้ที่กระรอกกินได้แก่ มะปริง โกง พลับดวง ลูกห้วนก มะเฒ่า ชะมวงเล็ก กระท้อน หาดลูกใหญ่ เลือดควายใบใหญ่ หันช้าง *Aidia wallichiana* คอแลน พิกุลนก ไทรย้อยใบแหลม *Ficus* sp.1 *Ficus* sp.2 *Chrysophyllum lanciolatum* ลางสาตเขา สังกะยมดำ และขี้ใต้ป่าขี้ใต้ (ภาคผนวกที่ 4)

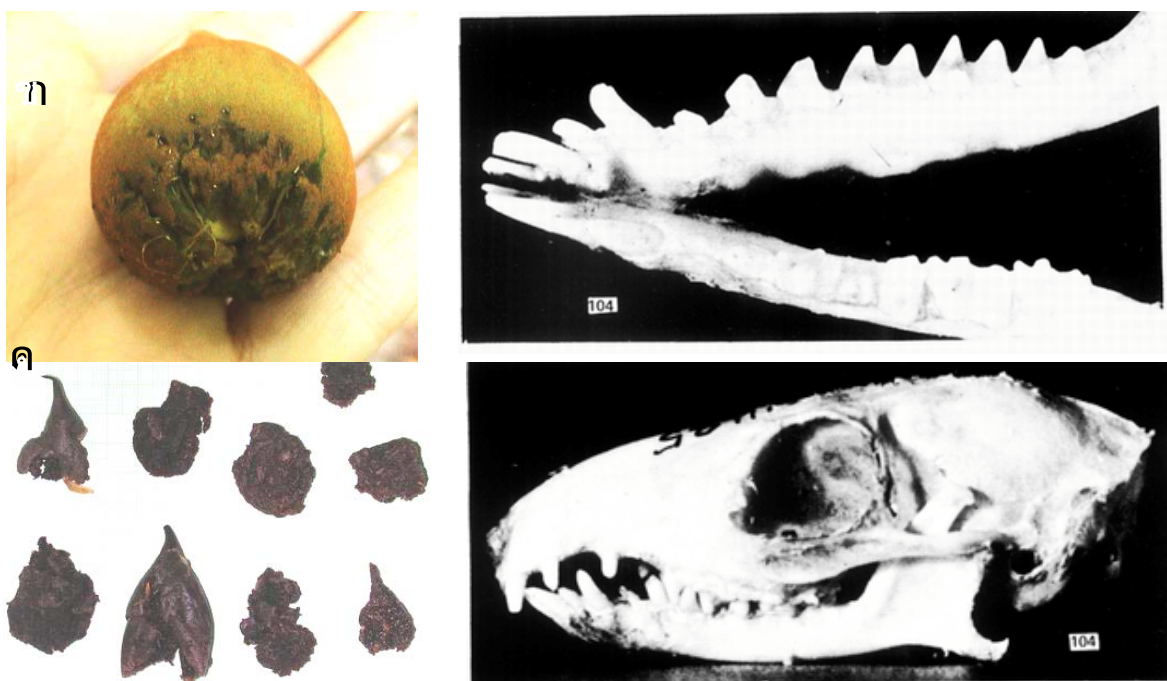

รูปที่ 16 ร่องรอยการกินผลไม้ของกระรอก (ก) รอยฟันบนเปลือกคอคอแลน (ข) เมล็ดคอคอแลนที่ถูกครูดกินเฉพาะเนื้อ (ค) ร่องรอยการกินผลมะหาดใหญ่ (ง) ร่องรอยการกินผลไทร (จ) ร่องรอยการกินเมล็ดของผลไม้ที่แพร่กระจายเมล็ดโดยลม (ฉ) มวลกระรอก (ช) ลักษณะกะโหลกของกระรอกปลายหางดำ แสดงให้เห็นลักษณะของฟันตะคู่น้ำในวงกลมสีแดง (ฌ) กะโหลกของพญากระรอก ; แหล่งภาพ (ช) และ (ฌ): Lekagul และ McNeely, 1998

(4) อันดับกระแต (Order Scandentia)

ก. Tupaiidae

พบกระแต (*Tupaia glis*) 11 ครั้ง พบเห็นตัวในขณะที่กินผลไม้ 6 ครั้ง และพบร่องรอยผลไม้ที่กินทิ้งไว้ 5 ครั้ง กระแตจะเข้ามากินผลไม้ที่หล่นอยู่โคนต้นเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นผลที่หล่นเองหรือสัตว์ชนิดอื่นทิ้งไว้ กระแตกินผลไม้โดยใช้ปากคาบผลไม้ขึ้นไปเคี้ยวด้วยฟันกราม ดูดกินส่วนที่เป็นของเหลวและคายกากเนื้อทิ้ง (รูปที่ 17 ค) กากผลไม้ที่ถูกคายมีลักษณะเป็นก้อนรี มีรอยฟันเป็นจุดเล็กๆทั่วทั้งก้อน คล้ายคลึงกับร่องรอยกากเนื้อผลไม้ที่ค้างคาว (Order Chiroptera / Pteropodidae) คายทิ้ง แต่ของค้างคาวจะมีลักษณะกลมแบนและเล็กกว่า ส่วนเศษผลไม้ที่มีร่องรอยกระแตกัดจะมีรอยฟันลักษณะเป็นรูเล็กๆ (รูปที่ 17 ก) สอดคล้องกับลักษณะฟันกระแต (รูปที่ 17 ข และ ง) ผลไม้ที่พบว่ากระแตกินได้แก่ พิกุลนก ลูกห้วนก ไทรย้อยใบแหลม *Ficus* sp.1 และ *Ficus* sp.2 เนื่องจากกระแตเข้ามากินผลไม้ที่หล่นใต้โคนเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษานี้จึงไม่ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ (ภาคผนวกที่ 4)

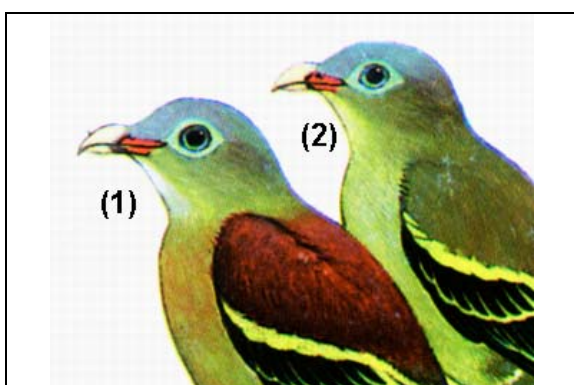
รูปที่ 17 ร่องรอยการกินผลไม้ของกระแต (ก) ผลพิกุลนกที่มีรอยฟันกระแต (ข) ลักษณะฟันบนกรามล่างของกระแต (ค) กากเนื้อพิกุลนกที่กระแตบ้วนออกมาหลังการกิน (มีสีคล้ำเนื่องจากกรดออกซาลิก) (ง) ลักษณะหัวกะโหลกของกระแต : (ข) และ (ง) แหล่งภาพ: Lekagul และ McNeely, 1998

นก (Class Aves)

(1) อันดับนกเขา (Order Columbiformes)

ก. วงศ์นกเขา (Family Columbidae)

นกเขาเปล้าธรรมดา (*Treron curvirostra*) (รูปที่ 18) พบ 5 ครั้ง ขณะที่เข้ามากินผลไทรเท่านั้น (ภาคผนวกที่ 4) โดยจะเข้ามาเฝ้ากินตลอดวันในช่วงที่มีผลสุก โดยเข้ามาเฝ้ากินตั้งแต่ 08.00 -16.00 น. โดยประมาณ เมื่อหยุดกินอาจเกาะนอนที่ต้นไม้ที่มีผลนั้นหรือเกาะนอนบนต้นไม้บริเวณใกล้เคียง ต้นไม้ที่มีผล วิธีกินผลไม้ของนกเขาเปล้าคือจิกคาบผลไม้สุกให้หลุดจากขั้วและกลืนลงไปทั้งผล จัดเป็นผู้แพร่กระจายเมล็ดของลูกไทร

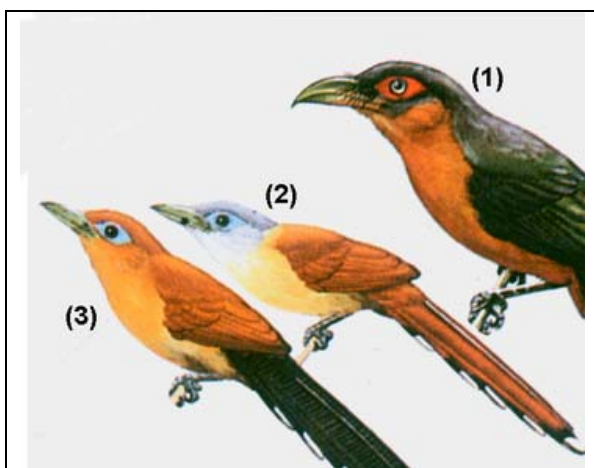

รูปที่ 18 ลักษณะปากของนกเขาเปล้าธรรมดา
(1) เพศผู้ (2) เพศเมีย; แหล่งภาพ Lekagul และ Round (1988)

(2) อันดับนกคัคคู (Order Cuculiformes)

ก. วงศ์นกคัคคู (Family Cuculidae)

พบนกบั้งรอก 2 ชนิด คือนกบั้งรอกแดง (*Phaenicophaeus javanicus*) และนกบั้งรอกเขียวออกแดง (*P. curvirostris*) (รูปที่ 19) โดยมักพบในบริเวณเดิมเกือบทุกครั้ง นกบั้งรอกจะหากินบริเวณพุ่มไม้ชั้นกลางของป่าจนถึงบริเวณเรือนยอด โดยจะกระโดดไปตามเถาวัลย์ หรือพุ่มไม้ที่เบาๆ โดยเฉพาะบริเวณที่กิ่งไม้หักค้างอยู่บนทรงพุ่มของต้นไม้ พบนกบั้งรอกกินผลไม้ 4 ชนิดคือ มะเมาะ ไทรย้อยใบแหลม *Ardisia* sp. และ *Aidia wallichiana* (ภาคผนวกที่ 4)

รูปที่ 19 ลักษณะปากของนกบั้งรอก (1) นกบั้งรอกเขียวอกแดง (2) นกบั้งรอกแดงเพศเมีย (3) นกบั้งรอกแดงเพศผู้ แสดงให้เห็นลักษณะปาก ; แหล่งภาพ Lekagul และ Round (1988)

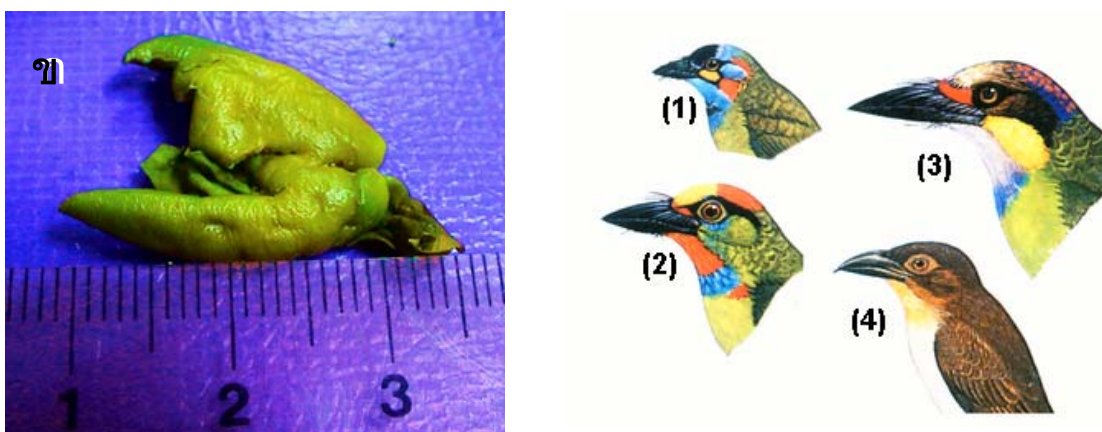
(3) อันดับนกโพระดก (Order Piciformes)

ก. วงศ์นกโพระดก (Family Megalaimidae)

พบนกในวงศ์นกโพระดก 4 ชนิด (รูปที่ 20) โดยพบนกโพระดกคางแดง (*Megalaima mystacophanos*) 9 ครั้ง พบขณะกินผลไม้ 8 ครั้ง นกโพระดกชนิดอื่นพบเฉพาะเวลาเข้ามากินผลไม้ ได้แก่ นกโพระดกเคราเหลือง (*M. chrysopogon*) 3 ครั้ง นกโพระดกหน้าผากดำ (*M. australis*) 2 ครั้ง และนกจอกป่าหัวโต (*Chaloramphus fuliginosus*) 7 ครั้ง นกในวงศ์โพระดกมีลักษณะเด่นคือ มีปากหนา และมีความกว้างของปากอ้าสุดกว้างกว่านกชนิดอื่น ทำให้สามารถกินผลไม้ได้หลากหลายกว่า คือ นอกจากจะกินผลไม้ขนาดเล็กแล้วยังสามารถกินผลหั่นชิ้น เลือดควายใบใหญ่ และลูกห้วนกซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าได้

วิธีการกินลูกห้วนก นกโพระดกจะบินเข้ามาเกาะกิ่งของต้นไม้ที่มีผลสุก กระโดดไปปลายกิ่งในตำแหน่งที่มีผล อ้าปากจับผลไม้ดึงมาคาบไว้ บางครั้งพบว่ายังมีส่วนขั้วติดมากับผลไม้ จึงจอยปากจับขบเปลือกผลไม้ให้แตก และเคาะผลไม้ที่อยู่ในปากกับกิ่งไม้สลัดกับการโยนผลไม้ขึ้นไปในอากาศแล้วคาบใหม่ ในการโยนผลไม้ขึ้นไปในอากาศบางครั้งพบว่าผลไม้กระเด็นไปไกลจะต้องบินไปรับผลไม้ด้วยปาก แล้วกลับมาเกาะบนกิ่งไม้อีกครั้ง เมื่อเปลือกหลุดร่อนออกจะทิ้งเปลือกและกลืนเฉพาะเมล็ดที่มีส่วนเนื้อติดอยู่ เมื่อกลืนเมล็ดแล้วจะเช็ดจอยปากโดยก้มเอาจอยปากถูกับกิ่งไม้หลายครั้ง เปลือกลูกห้วนกที่ถูทิ้งปรากฏรอยจิก และขบเป็นจุด (รูปที่ 20 ก) ส่วนวิธีการกินผลไทรซึ่งไม่มีเมล็ดพบว่านกโพระดก จะกระโดดไปตามกิ่งไม้จนถึงบริเวณที่มีผลสุกจากนั้นใช้จอยปากปลิดผลไม้ออกจากขั้วและกลืนลงไปทั้งผล บางครั้งพบว่าเมื่อพฤติกรรมมารวมกลุ่มหากิน เช่น นกจอกป่าหัวโตจะเข้ามาหากินเป็นฝูง 3-7 ตัว นกโพระดกคางแดงหากินเป็นฝูงประมาณ 5 ตัว แต่บางครั้งจะเข้ามากินผลไม้เพียงตัวเดียว ส่วนโพระดกชนิดอื่นจะเข้ามากินผลไม้ครั้งละ 1-2 ตัวเท่านั้น นกจอกป่าหัวโต และนกโพระดกคางแดงที่เข้ามากินผลไม้พร้อมกันจะแยกกันกินผลไม้

คนละกิ่ง และมีการบินไล่กัน เมื่อนกโพระดกเข้ามากินผลไม้มักจะเฝ้ากินเป็นเวลานานอย่างน้อย 20 นาที หากเป็นผลไม้ที่อาจเฝ้าอยู่ใกล้ๆ 2-4 ชั่วโมง โดยจะกินผลไม้สลับกับการเกาะนิ่งๆ และร้องเป็นช่วงๆ ผลไม้ที่นกโพระดกกินได้แก่ ลูกห้วนก ไทรย้อยใบแหลม *Ficus* sp.1 *Ficus* sp.2 เลือดควายใบใหญ่ และหิ้นช้าง (ภาคผนวกที่ 4)

รูปที่ 20 ร่องรอยการกินผลไม้และลักษณะปากของนกโพระดก (ก) เปลือกลูกห้วนกที่ถูกนกโพระดกกินจะปรากฏรอยจิกชัดเจน (ข) ลักษณะงอยปากของนกโพระดกที่พบในการศึกษาครั้งนี้ (1) นกโพระดกหน้าผากดำ (2) นกโพระดกคางแดง (3) นกโพระดกเคราเหลือง (4) นกจอกป่าหัวโต; แหล่งภาพ Lekagul และ Round (1988)

(4) อันดับนกเกาะคอน (Order Passeriformes)

ก. วงศ์นกปรอด (Family Pycnonotidae)

พบนกปรอด 3 ชนิด (รูปที่ 21) โดยพบนกปรอดโองค์ท้องสีน้ำตาล (*Criniger ochraceus*) ขณะกินผลไม้ 9 ครั้ง นกปรอดเหลืองหัวจุก (*Pycnonotus melanicterus*) 8 ครั้ง และนกปรอดหลังเขียวอกลาย (*Hypsipetes maleccensis*) 2 ครั้ง นกปรอดโองค์ท้องสีน้ำตาล และนกปรอดเหลืองหัวจุกเป็นผู้แพร่กระจายเมล็ดที่สำคัญของ มะเมี๊ยะ และ *Aidia wallichiana* พบว่านกปรอด 2 ชนิดนี้จะหมุนเวียนเข้ามากินผลไม้จากต้นที่มีผลสุกตลอดวัน โดยบินเข้ามากินผลไม้ประมาณ 2-3 นาที แล้วบินออกไปเกาะไทรขึ้นยังต้นอื่น หรือบินหายไปประมาณ 1-2 ชั่วโมงแล้วจะกลับมาอีกครั้งโดยไม่แน่ใจว่าเป็นฝูงเดิมหรือไม่ ส่วนนกปรอดหลังเขียวอกลายจะเข้ามากินเป็นครั้งคราวเท่านั้น วิธีการกินผลไม้คือจิกปลิดผลจากขั้ว และกลืนลงไปทั้งผล บางครั้งพบว่านกปรอดเหลืองหัวจุกกระพือปีกบินลอยตัวแล้วใช้งอยปากจับผลไม้อย่างรวดเร็ว จากนั้นบินไปเกาะบนกิ่งไม้ใกล้ๆ จับผลไม้กลืนลงคอทั้งผล หากผลไม้มีขนาดใหญ่กว่าปากและมีเนื้อนุ่มเช่นผลไทร อาจมี

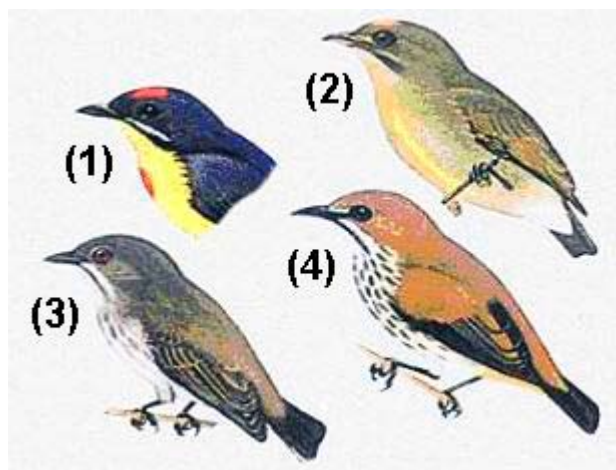
บางส่วนหล่นลงมาถึงพื้น ผลไม้ที่นกปรอดกิน ได้แก่ มะเฒ่า *Aidia wallichiana* ไทรย้อยใบแหลม และ *Ficus* sp.1 นอกจากนี้พบว่านกปรอดมักกินผลไม้จากไม้พุ่มเตี้ยอีกหลายชนิด เช่น มาลัย (*Ixora pendula* Jack : Rubiaceae) ซึ่งเป็นพรรณไม้ที่อยู่นอกกรอบการศึกษาในครั้งนี้ (ภาคผนวกที่ 4)

รูปที่ 21 (ก) ลักษณะปากของนกปรอด (1) นกปรอดหลังเขียวอกลาย (2) นกปรอดโองท้องสีน้ำตาล (3) นกปรอดเหลืองหัวจุก (ข) ผลมาลัยอาหารของนกหลายชนิด ; แหล่งภาพ Lekagul และ Round (1988)

ข. วงศ์นกกาฝาก (Family Dicacidae)

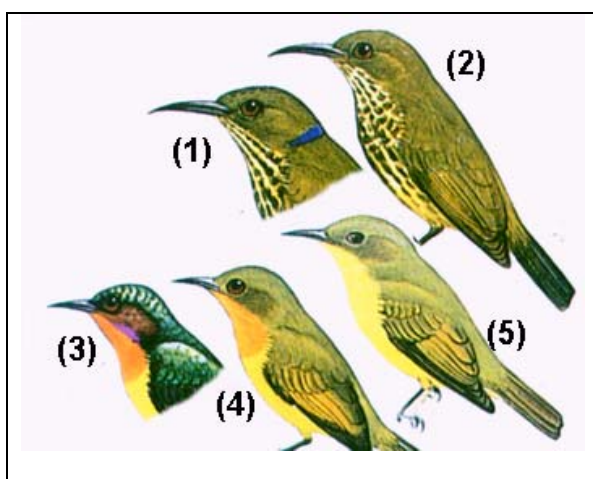
พบนกกาฝาก 3 ชนิด (รูปที่ 22) โดยพบเฉพาะเวลาที่เข้ามากินผลไทรเท่านั้น โดยพบนกกาฝากปากหนา (*Dicaeum agile*) นกกาฝากกันเหลือง (*D. chrysorrheum*) และนกกาฝากอกสีเลือดหมู (*Prionochilus percussus*) เข้ามาเฝ้ากินผลจากต้นไทรที่มีผลสุกตลอดทั้งวัน โดยอาจจะจิกกินผลสุกที่ติดอยู่กับขั้ว หรือจิกและคาบขึ้นมาขบกินได้เพียงบางส่วนของผล ทั้งนี้เพราะความกว้างของปากอ้าสุดแคบกว่าของนกชนิดอื่น (ภาคผนวกที่ 4)

รูปที่ 22 ร่องรอยการกินอาหารของนกกาฝาก (ก) ผลไทรซึ่งมีร่องรอยถูกกินโดยนกขนาดเล็ก (ข)
 นกกาฝากที่พบว่าเข้ากินผลไทร (1) นกกาฝากอกสีเขียวเหลือง (2) นกกาฝากอกสีเขียว
 เหลือง (3) นกกาฝากปากหนา (4) นกกาฝากก้นเหลือง ; แหล่งภาพ (ข)
 Lekagul และ Round (1988)

ค. วงศ์นกกินปลี (Family Nectariniidae)

พบนกกินปลี 2 ชนิด (รูปที่ 23) โดยพบเฉพาะเวลาที่เข้ามากินผลไทรเท่านั้น พบ
 นกกินปลีแก้มสีทับทิม (*Anthreptes singalensis*) และนกกินปลีท้ายทอยน้ำเงิน (*Hypogramma
 hypogrammicum*) เข้ามากินผลจากต้นไทร โดยมีวิธีการกินคล้ายกับนกกาฝาก แต่จะเข้ามา
 เป็นครั้งคราวเท่านั้น (ภาคผนวกที่ 4)

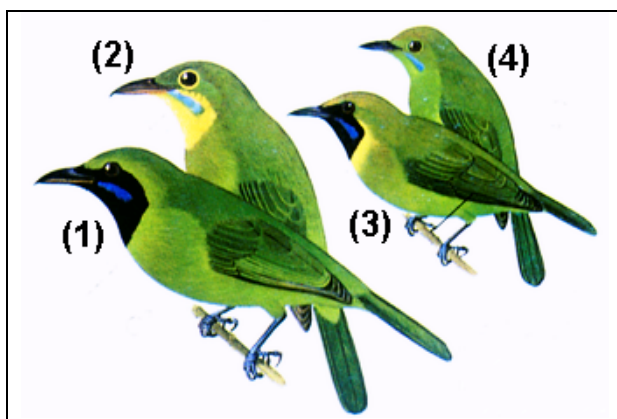

รูปที่ 23 นกกินปลี ซึ่งเข้ามากินผลไทร

- (1) นกกินปลีท้ายทอยน้ำเงินเพศผู้
- (2) นกกินปลีท้ายทอยน้ำเงินเพศเมีย
- (3) นกกินปลีแก้มสีทับทิมเพศผู้
- (4) นกกินปลีแก้มสีทับทิมเพศเมีย
- (5) นกกินปลีแก้มสีทับทิมวัยเด็ก ;
 แหล่งภาพ Lekagul และ Round
 (1988)

ง. วงศ์นกเขียวก้านตอง (Family Chloropseidae)

พบนกเขียวก้านตอง 2 ชนิด (รูปที่ 24) โดยพบนกเขียวก้านตองเล็ก (*Chloropsis
 cyanopogon*) และนกเขียวก้านตองใหญ่ (*C. sonerati*) เฉพาะเวลากินผลไม้เท่านั้น โดยพบ 3
 ครั้ง มีวิธีการกินผลไม้คล้ายกับนกกาฝาก และนกปรอด แต่จะแวะเวียนมากินผลไม้เป็นครั้งคราวเท่า
 นั้น ผลไม้ที่กินได้แก่ *Aidia wallichiana* และ *Ficus* sp.1 (ภาคผนวกที่ 4)

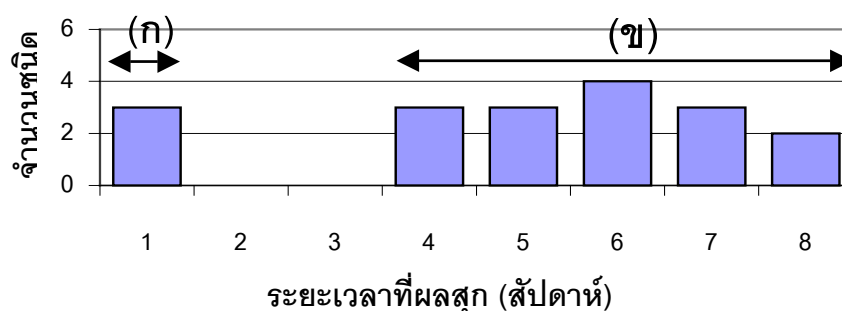
รูปที่ 24 นกเขียวก้านตอง

- (1) นกเขียวก้านตองใหญ่เพศผู้
 (2) นกเขียวก้านตองใหญ่เพศเมีย
 (3) นกเขียวก้านตองเล็กเพศผู้
 (4) นกเขียวก้านตองเล็กเพศเมีย ;
 แหล่งภาพ (ข) Lekagul และ
 Round (1988)

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของผลไม้และพฤติกรรมการเลือกกินผลไม้

3.5.1 ความยาวนานของระยะเวลาที่ให้ผลสุก และความสัมพันธ์กับสัตว์กินผลไม้

ต้นไม้แต่ละชนิดมีระยะเวลาที่ให้ผลสุกแตกต่างกัน โดยมีตั้งแต่ 1 สัปดาห์ ถึง 8 สัปดาห์ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยต่อต้นในแต่ละชนิด (รูปที่ 25 และตารางที่ 12) พบว่าแบ่งเป็น 2 กลุ่มอย่างชัดเจน คือ กลุ่มของต้นไทร (*Ficus* spp.) ได้แก่ ไทรย่อยใบแหลม *F. sp.1* และ *F. sp.2* จะมีผลสุกพร้อมกันทั้งต้น และระยะเวลาที่ผลสุกในแต่ละต้นสั้น คือไม่เกิน 1 สัปดาห์ ส่วนผลไม้ชนิดอื่นที่ไม่ใช่ต้นไทรนั้น จะให้ผลสุกไม่พร้อมกัน โดยผลดิบในแต่ละต้นเริ่มสุกจนกระทั่งผลสุกหมดจากต้นใช้เวลา ตั้งแต่ 4-8 สัปดาห์ โดยชนิดที่มีผลสุก 4 สัปดาห์ ได้แก่ ส้มหยุดดำ พุดเมฆา และหาดลูกใหญ่ ชนิดที่มีผลสุก 5 สัปดาห์ ได้แก่ พลับดง ลูกห้วนก ชะมวง ผลไม้ที่ให้ผลสุก 6 สัปดาห์ ได้แก่ มะเภาโก กระท้อน ผลไม้ที่ให้ผลสุก 7 สัปดาห์ ได้แก่ เลือดควายใบใหญ่ หันช้าง คอแลน ผลไม้ที่ให้ผลสุก 8 สัปดาห์ ได้แก่ พิกุลนก และ *Aidia wallichiana* นอกจากนี้ยังมีผลไม้อีก 6 ชนิดที่พบว่ามีผลสุกมากกว่า 1 สัปดาห์ แต่มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะสรุปว่าให้ผลสุกนานเท่าใด (รายละเอียดในตารางที่ 12)

รูปที่ 25 ระยะเวลาที่พรรณไม้ให้ผลสุก (ก) กลุ่มพรรณไม้ที่มีระยะเวลาให้ผลสั้น (ข) กลุ่มพรรณไม้ที่มีระยะเวลาให้ผลนาน (รายละเอียดในเนื้อหา)

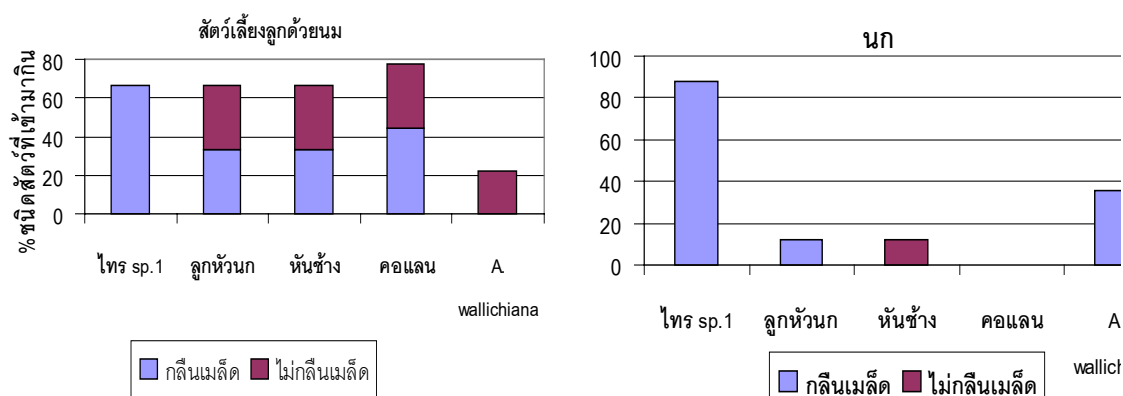
(1) เปรียบเทียบชนิดสัตว์ที่เข้ามากินผลไม้ระหว่างต้นที่ให้ผลสุกร่วมกันกับต้นไม้มที่ทยอยให้ผลสุกเป็นเวลานาน

ระยะเวลาที่ต้นไม้แต่ละชนิดให้ผลสุกมีความสัมพันธ์กับการเข้ามาใช้ประโยชน์ของสัตว์กินผลไม้ โดยต้นไม้ที่มีระยะเวลาให้ผลสั้นและมีผลสุกร่วมกันจำนวนมากจะมีจำนวนชนิดสัตว์เข้ามากินผลไม้และกินเมล็ดมากกว่าต้นไม้ที่ทยอยให้ผลสุกเป็นเวลานาน จากการเฝ้าับจำนวนชนิดสัตว์กินผลไม้ ที่เข้ามาใช้ประโยชน์และช่วยแพร่กระจายเมล็ดจากต้นไม้ 5 ชนิด ที่มีระยะเวลาให้ผลแตกต่างกัน ได้แก่ ต้นไทร *Ficus* sp.1 ลูกห้วนก หันช้าง คอแลน และ *Aidia wallichiana* (รูปที่ 26)

พบว่าต้นไม้ที่มีระยะเวลาให้ผลสั้นและมีผลสุกร่วมกันจำนวนมาก เช่น *F. sp.1* สามารถดึงดูดสัตว์เข้ามากินผลไม้ได้มากที่สุด โดยมีทั้งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและนก ซึ่งสัตว์ทุกชนิดที่เข้ามากินผลไทรจะกินเมล็ดและแพร่กระจายเมล็ดไปจากต้นแม่ โดยอาจกินเป็นบางส่วนหรือกินทั้งผลขึ้นกับวิธีการกินอาหารของสัตว์ชนิดนั้น (รูปที่ 26 และภาคผนวกที่ 4) รายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์กินผลไม้ และต้นที่ให้ผลสุกร่วมกัน แสดงในหัวข้อย่อยต่อไป

ส่วนต้นไม้ชนิดที่แต่ละต้นทยอยให้ผลสุกเป็นเวลานานกว่า 4 สัปดาห์ จะมีสัตว์บางชนิดเท่านั้นที่เข้ามากินผลไม้และกินเมล็ด โดยในต้นคอแลนและหันช้างมีเพียงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเท่านั้นที่เข้ามากินผลไม้และกินเมล็ด ในต้น *Aidia wallichiana* สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เข้ามากินจะทิ้งเมล็ดไว้ใต้โคนมีเพียงนกเท่านั้นที่ช่วยแพร่กระจายเมล็ดโดยการกินเมล็ดแล้วไปถ่ายทิ้งไว้ไกลจากต้นแม่ ส่วนผลของลูกห้วนกมีทั้งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและกลุ่มโพระดกที่แพร่กระจายเมล็ด แต่ไม่พบว่ามียุงกลุ่มนกที่ปากอ้าสุดแคบ เช่น นกปรอด นกเขียวก้านตอง เข้ามากินเลย (รูปที่ 26 ภาค

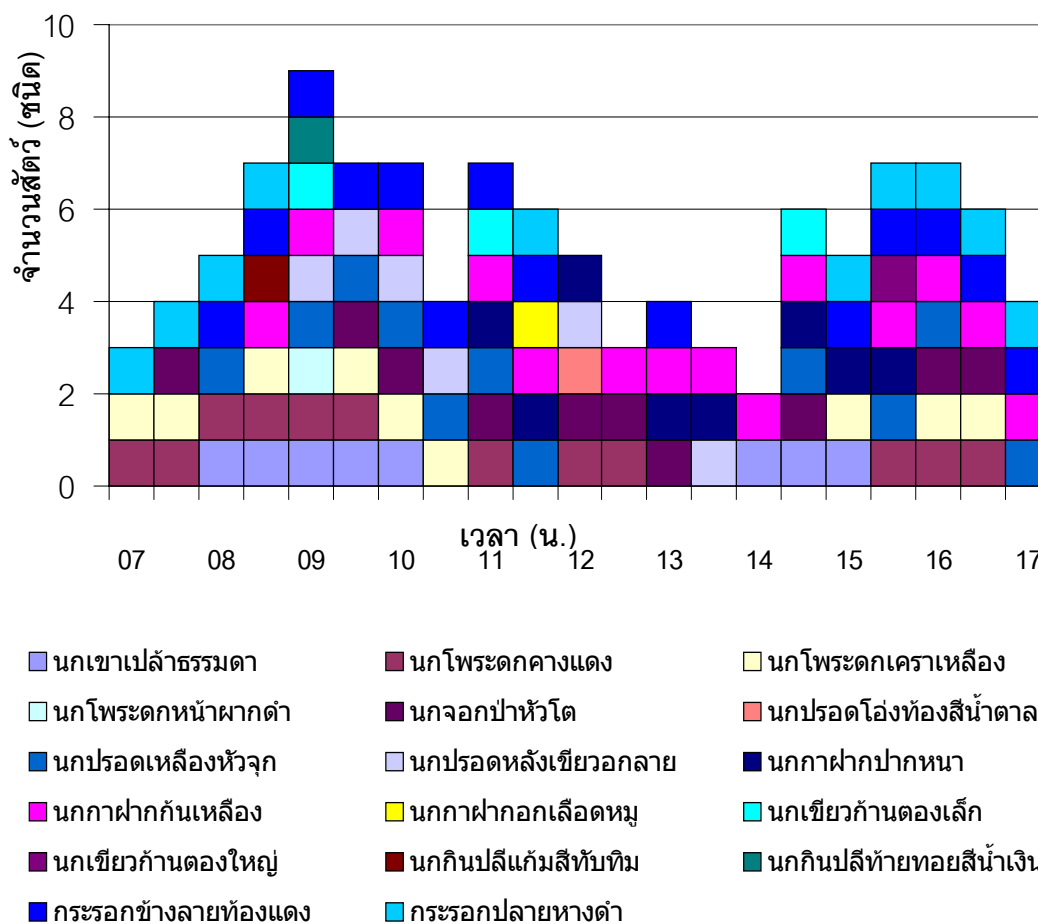
ผนวกที่ 4) รายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์กินผลไม้ และต้นไม้ที่ทยอยให้ผลสุกเป็นเวลานาน แสดงในหัวข้อย่อต่อไปนี้

รูปที่ 26 สัดส่วนร้อยละของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และนกที่เข้ามากินผลไม้จากการเฝ้าสังเกตจากบังไพร โดยแยกเป็นสัตว์ที่กินผลไม้แล้วกลืนเมล็ด และไม่กลืนเมล็ด

(2) รายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์กินผลไม้ และต้นไม้ที่ให้ผลสุกพร้อมกัน

ต้นไม้ที่ให้ผลสุกพร้อมกันทั้งต้น โดยออกผลในช่วงเวลาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2546- มกราคม 2547 มี 3 ต้น คือ *Ficus* sp.1, *Ficus* sp.2 และ ไทรย่อยใบแหลม โดยได้เฝ้าติดตามการใช้ประโยชน์ในต้น *Ficus* sp.1 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปที่ 27 จำนวนชนิดนกที่เข้ามากินผลไทรจากต้น *Ficus sp.1* ทุกครึ่งชั่วโมง

Ficus sp.1 มีผลสุก 2 ครั้ง ครั้งแรกกลางเดือนมิถุนายน 2546 พบชะนีมือขาว พญากระรอกดำ และกระแต เข้ามากินผลไทร แต่ไม่ได้ตั้งบังไพรเพื่อเฝ้าศึกษาพฤติกรรมอย่างละเอียด ครั้งที่สองวันที่ 25-31 มกราคม 2547 ซึ่งได้เฝ้านับจำนวนชนิดและสังเกตพฤติกรรมของสัตว์กินผลไม้ตั้งแต่เวลา 07.30 -17.30 น. ในวันที่ 26 และ 27 มกราคม 2547 ซึ่งเป็นวันที่มีผลไม้สุกมากที่สุด และมีสัตว์กินผลไม้เข้ามาใช้ประโยชน์มากที่สุด (รูปที่ 27) โดยสัตว์จะเข้ามากินตลอดวันโดยมีช่วงเวลาที่เข้ามากินมากที่สุดเป็น 2 ช่วงคือ 8.30-11.00 น. และ 15.30-16.00 น. พบว่ามีสัตว์เข้ามาใช้ประโยชน์ 17 ชนิด เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 2 ชนิดคือกระรอกข้างลายทองแดง และกระรอกปลายหางดำ นก 15 ชนิด ได้แก่ นกเขาเปล้าธรรมดา ไพร่ดกคางแดง ไพร่ดกเคราเหลือง ไพร่ดกหน้าผากดำ นกจอกป่าหัวโต นกปรอดโองท้องสีน้ำตาล ปรอดเหลืองหัวจุก ปรอดหลังเขียวอกลาย นกกาฝากปากหนา กาฝากกันเหลือง กาฝากอกสีเลือดหมู เขียวก้านดองเล็ก เขียวก้านดองใหญ่

กินปลีแก้มสีทับทิม และกินปลีท้ายทอยสีน้ำเงิน นอกจากนี้ยังพบนกบั้งรอกปากแดง (*Phaenicophaeus javanicus*) มาร้องใกล้ๆ ต้นไทร และคาดว่านกชนิดนี้กินผลไทรด้วย สัตว์ที่เข้ามากินผลไม้ที่ต้นไทรนี้จะมีทั้งที่มาเฝ้ากินตลอดเวลา และผ่านเข้ามากินเพียงบางช่วงเท่านั้น

(3) รายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์กินผลไม้ และต้นไม้ที่ทยอยให้ผลสุกเป็นเวลานาน

ต้นไม้ที่ให้ผลสุกไม่พร้อมกัน (asynchrony) ผลไม้จะทยอยสุกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีต้นไม้ที่สามารถเฝ้าดูสัตว์เข้ามาใช้ประโยชน์ 4 ชนิด คือ คอแลน หันช้าง *Aidia wallichiana* และลูกหวนก ดังนี้

คอแลน (*X. intermedium*) ซึ่งมีเวลาให้ผลสุกต้นละ 7 สัปดาห์ มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามากิน 7 ชนิด กินโดยกลืนเมล็ด 4 ชนิดคือ ชะนีมือขาว ลิงแสม ลิงเสน และอีเห็น (พบเฉพาะร่องรอยจากมูล) กินแล้วทิ้งเมล็ดไว้ได้โคน 3 ชนิด คือ พญากระรอกสีดำ กระรอกข้างลายทองแดง และกระรอกปลายหางดำ ไม่พบนกเข้ามากินหรือใช้ประโยชน์อื่นในระหว่างการศึกษา

หันช้าง (*K. laurina*) มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามากิน 7 ชนิด กินโดยกลืนเมล็ด 3 ชนิดคือ ชะนีมือขาว ลิงเสน และอีเห็นกินแล้วทิ้งเมล็ดไว้ได้โคน 4 ชนิด คือ พญากระรอกสีดำ กระรอกข้างลายทองแดง และกระรอกปลายหางดำ ส่วนกระแตจะเข้ามากินผลที่หล่นได้โคนโดยทิ้งเมล็ดไว้เช่นกัน นก 2 ชนิดเข้ามากินโดยกลืนเมล็ดคือ นกจอกป่าหัวโต และนกโพระดกคางแดง นอกจากนี้ยังมีนกนกเงือกหัวหงอก และนกบั้งรอกแดง เข้ามาเกาะใกล้ๆ ต้น คือซึ่งคาดว่ากินผลไม้ชนิดนี้เช่นกัน

Aidia wallichiana มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามากิน 2 ชนิดโดยทิ้งเมล็ดไว้ได้โคน คือ กระรอกข้างลายทองแดง และกระรอกปลายหางดำ นกเข้ามากินและกลืนเมล็ดทั้ง 6 ชนิดคือ ปรอดโองท้องสีน้ำตาล ปรอดเหลืองหัวจุก โพระดกคางแดง เขียวก้านทองเล็ก บั้งรอกแดง และบั้งรอกเขียวปากแดง

ลูกหวนก มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามากิน 7 ชนิด ซึ่งกินโดยกลืนเมล็ด 3 ชนิดคือ ชะนีมือขาว ลิงแสม และอีเห็น กินแล้วทิ้งเมล็ดไว้ได้โคน 3 ชนิด คือ พญากระรอกสีดำ กระรอกข้างลายทองแดง และกระรอกปลายหางดำ ส่วนกระแตจะเข้ามากินผลที่หล่นได้โคนแล้วคายเมล็ดทิ้งไว้ นก 2 ชนิดเข้ามากินโดยกลืนเมล็ดไปคือ นกจอกป่าหัวโต และนกโพระดกคางแดง

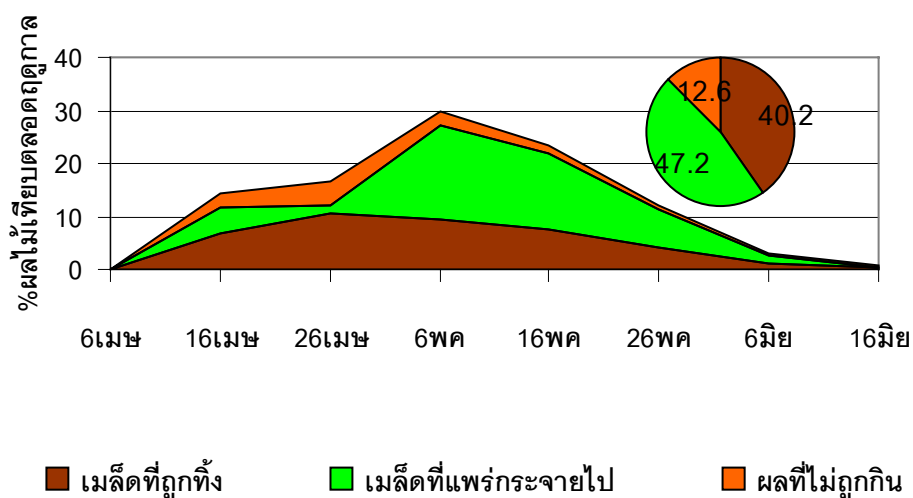
การประเมินสัดส่วนเมล็ดที่ถูกแพร่กระจายออกจากต้นแม่ อาจทำได้ง่ายในผลไม้บางชนิดที่สามารถประเมินปริมาณผลไม้ที่มีอยู่ทั้งหมดและจำนวนเมล็ดที่หายไปได้ ดังตัวอย่างของต้นหันช้าง (*K. laurina*) สัตว์กินผลไม้เข้ามากินเมล็ด ทำให้เมล็ดบางส่วนถูกกลืนและแพร่กระจายไป

จากต้นแม่ ส่วนเปลือกทั้งหมด และเมล็ดที่ไม่ถูกกินหรือถูกกินเฉพาะเนื้อจะถูกทิ้งไว้ใต้โคน (รูปที่ 28 ก) และเวลาผ่านไปสักกระยะหนึ่งเปลือกและเมล็ดเหล่านี้จะถูกปลวกเข้ามาทำลาย (รูปที่ 28 ข)

รูปที่ 28 (ก) ผลหั่นซ้างซึ่งถูกทิ้งไว้ใต้โคนต้นแม่ (ข) เปลือกและเมล็ดที่ถูกทิ้งไว้ใต้โคนจะถูกปลวกเข้ามาทำลาย

จากการนับส่วนต่างๆ ของผลในตาข่ายรองรับผลไม่พบว่ามีเปลือกที่หล่นในตาข่ายทั้งหมด 984 ผล ผลไม้ที่ถูกสร้างขึ้นแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือผลที่ถูกสัตว์กินและกลืนเมล็ดทำให้เมล็ดแพร่กระจายไปจากต้นแม่เป็นสัดส่วนมากที่สุด 470 เมล็ด คิดเป็น 47.2% ของเมล็ดที่พืชสร้างทั้งหมด เมล็ดที่ถูกสัตว์กินและทิ้งไว้ 396 เมล็ด คิดเป็น 40.2% ของเมล็ดที่พืชสร้างขึ้น และมี 128 เมล็ดหรือ 12.6% ที่ไม่ถูกกินและร่วงหล่นลงใต้โคน ต้นหั่นซ้างจะทยอยกันให้ผลสุกโดยประมาณ 7 สัปดาห์ โดยเริ่มทยอยให้ผลตั้งแต่กลางเดือนเมษายน โดยผลสุกจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนเพิ่มสูงสุดต้นเดือนพฤษภาคมและค่อยๆ ลดลงจนหมดในเดือนมิถุนายน ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนเมล็ดที่ถูกแพร่กระจายไปจากต้นแม่ซึ่งมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเมื่อต้นไม้สร้างผลสุกมากขึ้น และมากที่สุดในช่วงที่มีผลสุกมากที่สุด ในขณะที่สัดส่วนเมล็ดที่ถูกกินและทิ้งไว้ใต้โคนจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ดังแสดงในรูปที่ 29

รูปที่ 29 สัดส่วนเมล็ดที่แพร่กระจายออกไปจากต้นแม่ เมล็ดที่ถูกกินและทิ้งไว้ใต้โคน และผลที่ร่วงโดยไม่ถูกกิน ของผลหิ้นช้างตลอดฤดูกาลออกผล

3.5.2 ลักษณะสัณฐานวิทยาของผลไม้ในพื้นที่ศึกษาและลักษณะที่สัตว์เลือกกิน

รายละเอียดลักษณะสัณฐานวิทยาของผลไม้ 23 ชนิด ที่มีผลสุกระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2546- มกราคม 2547 แสดงในตารางที่ 12

(1) **ความกว้างของผล** ความกว้างของผลไม้มีขนาดตั้งแต่ 5– 62 มิลลิเมตร สัดส่วนการกระจายช่วงความกว้างของผลเป็นรูปประซังคว่า ซึ่งผลไม้ส่วนใหญ่กว้าง 5 – 35 มิลลิเมตร มีเพียง 2 ชนิดที่มีความกว้างมากกว่ากลุ่มผลไม้ส่วนใหญ่คือ มะหาดใหญ่ และกระท้อน (รูปที่ 30 ก) พบว่าในสัตว์ที่มีพฤติกรรมแพร่กระจายเมล็ดหรือกินแล้วกลืนเมล็ดนำไปถ่ายมูลไว้ที่อื่น มีช่วงขนาดผลความกว้างต่ำสุด – สูงสุด (range) ที่สัตว์กิน ไม่แตกต่างจากขนาดผลไม้ที่สัตว์แพร่กระจายเมล็ด (ตารางที่ 9)

ค่าเฉลี่ยความกว้างของผลไม้ที่สัตว์บางชนิดเลือกกินมีความแตกต่างกับค่าเฉลี่ยความกว้างในธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ผลการทดสอบทางสถิติแสดงในภาคผนวกที่ 5) ดังต่อไปนี้ผลไม้ที่ลิงกินมีค่าเฉลี่ยความกว้างมากกว่าผลไม้ที่มีในธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mann-Whitney U test, $P=0.049$) ส่วนนกปรอด นกเขียวก้านตอง และนกบั้งรอก กินผลไม้ความกว้างน้อยกว่าผลไม้ที่มีในธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mann-Whitney U test, $P= 0.011$, $P= 0.043$, $P= 0.014$, ตามลำดับ)

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความกว้างของผลระหว่างสัตว์กินผลไม้แต่ละวงศ์ (ตารางที่ 9 และภาคผนวกที่ 5) พบว่ามีสัตว์ที่เลือกกินผลไม้ในขนาดความกว้างที่แตกต่างกัน 16 คู่ ในกลุ่ม

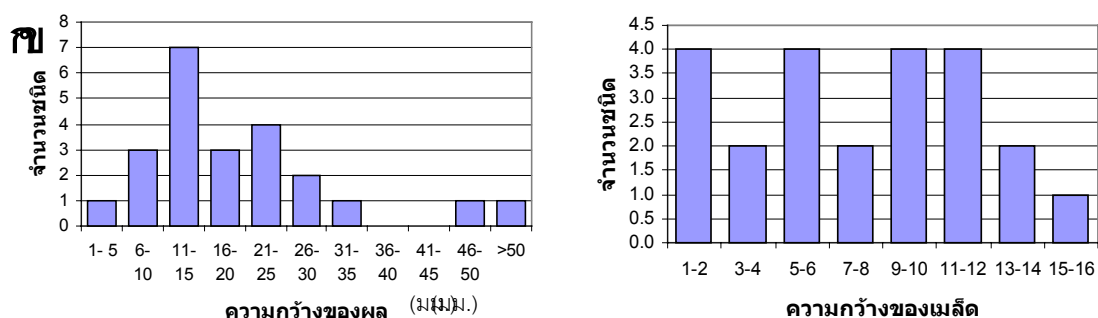
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมพบว่า ค่าเฉลี่ยความกว้างของผลไม้ที่อีเห็นกินมีขนาดเล็กกว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น โดยมีขนาดเล็กกว่าลิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mann-Whitney U test, $P=0.043$) ส่วนในกลุ่มนก พบว่านกโพระดกสามารถกินผลไม้ในขนาดใหญ่กว่านกชนิดอื่นและมีค่าเฉลี่ยความกว้างแตกต่างจากนกปรอด และนกบั้งรอกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mann-Whitney U test, $P=0.031$ และ $P=0.028$ ตามลำดับ)

เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและนก พบว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมสามารถกินผลไม้ในช่วงกว้างและมีขนาดใหญ่กว่านกทุกชนิด โดยนกโพระดกกินผลไม้ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าลิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงชนิดเดียว นั้น นกบั้งรอกกินผลไม้ที่มีขนาดเล็กกว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นกปรอดกินผลไม้ที่มีขนาดเล็กกว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเกือบทุกชนิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยกเว้นค้าง ส่วนนกเขียวก้านตองกินผลไม้ที่มีขนาดเล็กกว่าชะนีและพะญากระรอกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mann-Whitney U test, $P=0.022$)

(2) **ความกว้างเมล็ด** อยู่ในช่วงตั้งแต่ 1- 15 มิลลิเมตร สัดส่วนการกระจายในแต่ละขนาดค่อนข้างสม่ำเสมอ (รูปที่ 30 ข) ความกว้างของเมล็ดไม่มีผลต่อการแพร่กระจายเมล็ดของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นั่นคือค่าเฉลี่ยความกว้างเมล็ดที่สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมแพร่กระจายเมล็ดไม่มีความแตกต่างทางสถิติกับค่าเฉลี่ยความกว้างเมล็ดของผลไม้ที่มีในธรรมชาติ (ภาคผนวกที่ 5) โดยชะนี ลิง และอีเห็นสามารถแพร่กระจายเมล็ดได้ทุกขนาดที่กิน ส่วนค้างและกระรอกทุกชนิดจะไม่แพร่กระจายเมล็ดเลยไม่ว่ามีขนาดเท่าใดก็ตามเพราะมีพฤติกรรมการกินโดยทำลายเมล็ดหรือทิ้งเมล็ดไว้ใต้โคน (ตารางที่ 9) ความกว้างของเมล็ดมีผลต่อการกลืนของนก โดยนกสามารถกลืนเมล็ดที่มีความกว้างไม่เกิน 10 มิลลิเมตรเท่านั้น แม้ว่านกโพระดกสามารถกินผลไม้ที่มีเมล็ดกว้างกว่า 10 มิลลิเมตรแต่จะทิ้งเมล็ดไว้ใต้โคน (ตารางที่ 9) นกโพระดก นกปรอด นกบั้งรอก นกกาฝาก นกกินปลี และนกเขาเปล้า จะกินและกลืนเมล็ดที่มีค่าเฉลี่ยความกว้างน้อยกว่าที่ปรากฏในธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mann-Whitney U test, $P= 0.047$, $P= 0.012$, $P= 0.023$, $P= 0.044$, $P= 0.44$, $P= 0.44$, ตามลำดับ) ส่วนนกเขียวก้านตองกลืนเมล็ดที่มีขนาดเล็กเช่นกัน แม้ว่า จะไม่แตกต่างทางสถิติจากในธรรมชาติ (Mann-Whitney U test, $P=0.099$) (ภาคผนวกที่ 5)

ในกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมพบว่า ชะนี ลิง และอีเห็น แพร่กระจายเมล็ดในขนาดความกว้างโดยเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกัน (ภาคผนวกที่ 5) ในกลุ่มนกก็มีแนวโน้มเช่นเดียวกันคือ ค่าเฉลี่ยความกว้างของเมล็ดที่นกแต่ละชนิดกลืน ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ (ตารางภาคผนวกที่ 5) เมื่อพิจารณาระหว่างสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกับนกที่ละคู่ พบว่ามีความแตกต่างกัน 18 คู่ โดยนกทุก

ชนิดแพร่กระจายเมล็ดที่มีขนาดเล็กกว่าลิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภาคผนวกที่ 5) และนกปรอดแพร่กระจายเมล็ดที่มีขนาดเล็กกว่าอีเห็นและชะนีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภาคผนวกที่ 5)

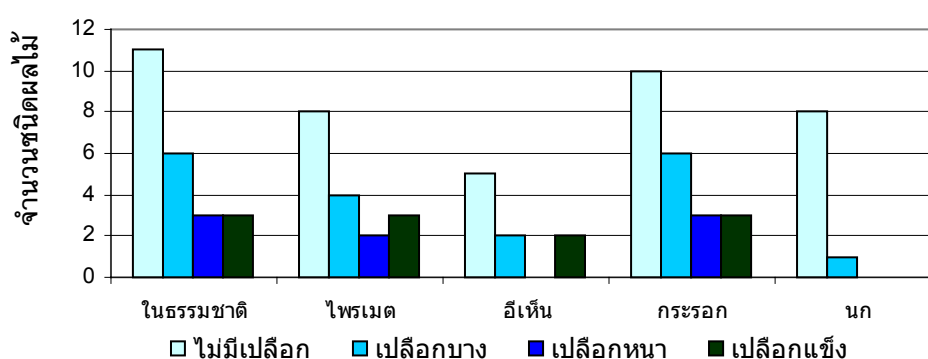

รูปที่ 30 การกระจายความกว้างในหน่วยมิลลิเมตรของ (ก) ผลไม้ และ (ข) เมล็ด

ตารางที่ 9 ความกว้างของผลไม้ และเมล็ดที่สัตว์เลือกกิน (กิน) และแพร่กระจายเมล็ด (กระจาย)

สัตว์กินผลไม้	จำนวนชนิด		ความกว้างของผล(มม.)		ความกว้างของเมล็ด(มม.)	
	กิน	กระจาย	กิน	กระจาย	กิน	กระจาย
ชะนี	15	15	11-62	11-62	1-13	1-13
ลิง	6	6	11-62	11-62	7-15	7-15
ค่าง	2	0	10-34	0	9-10	0
อีเห็น	10	10	11-34	11-34	1-13	1-13
พญากระรอก	12	0	11-62	0	5-13	0
กระรอก	20	0	5-62	0	1-15	0
นกโพระดก	7	5	11-20	11-20	1-13	1-10
นกปรอด	5	5	5-11	5-11	1-4	1-4
นกเขี้ยวก้านตอง	2	2	6-11	7-11	1-4	1-4
นกบั้งรอก	4	4	5-11	5-13	1-4	1-4
นกกินปลี	1	1	11	11	1	1
นกกาฝาก	1	1	11	11	1	1
นกเขาเปล้า	1	?	11	11	1	1

(3) ความหนาของเปลือกผลไม้ พบว่าผลไม้ส่วนใหญ่ไม่มีเปลือก 12 ชนิด รองลงมาคือเปลือกบาง 7 ชนิด เปลือกแข็ง 3 ชนิด และเปลือกหนา 1 ชนิด ในกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ไพรเมท และกระรอกสามารถกินผลไม้ได้ทุกประเภท อีเห็นจะไม่กินผลไม้ที่มีเปลือกหนา ส่วนนกจะเลือกกินเฉพาะผลไม้ที่ไม่มีเปลือกหรือเปลือกบางเท่านั้น (รูปที่ 31) สัดส่วนความหนาของเปลือกผลไม้ที่สัตว์ส่วนใหญ่เลือกกินไม่แตกต่างจากสัดส่วนลักษณะที่ปรากฏในธรรมชาติ ยกเว้นลิงซึ่งเลือกกินผลไม้ที่มีเปลือกหนามากกว่าสัดส่วนที่ปรากฏในธรรมชาติ (ตารางที่ 10)

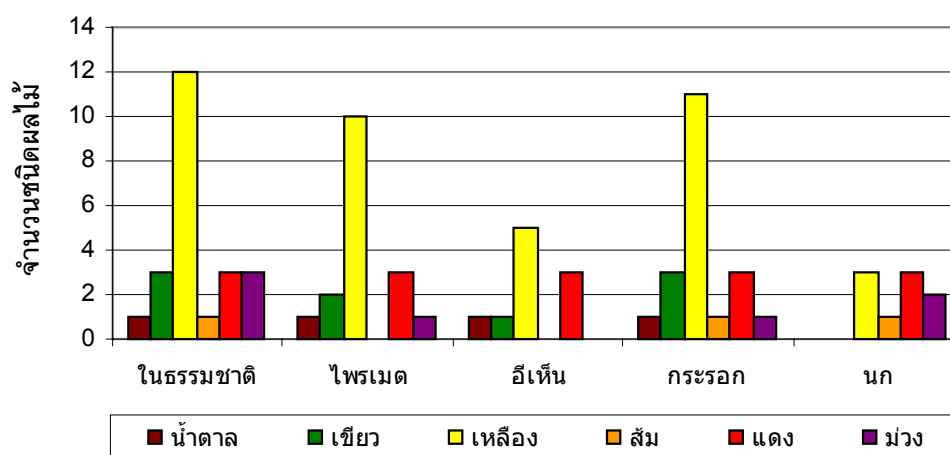
รูปที่ 31 สัดส่วนความหนาของเปลือกผลไม้ที่ปรากฏในธรรมชาติและที่สัตว์กิน

ตารางที่ 10 ค่า P-value จากการเปรียบเทียบสัดส่วนความหนาของเปลือกผลไม้ที่สัตว์เลือกกินว่ามีความแตกต่างจากสัดส่วนที่ปรากฏในธรรมชาติหรือไม่ โดยใช้ Chi- square test

	ชะนี	ลิง	ค่าง	อีเห็น	พญากระรอก	กระรอก	ไพรเมต	ปรอด	เขี้ยวถอง	บั้งรอก
Chi-Square	1.392	10.611	1.833	1.281	0.846	0.098	3.327	4.583	1.833	3.667
Df	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
P- value	0.707	0.014*	0.608	0.734	0.838	0.992	0.344	0.205	0.608	0.300

(4) สีส้ม ผลไม้ในพื้นที่ศึกษามีทั้งหมด 6 สี คือ โดยผลไม้ส่วนใหญ่มีสีเหลือง 12 ชนิด รองลงมาคือสีเขียว แดงและม่วงสีละ 3 ชนิด ส่วนสีน้ำตาลและส้มมีสีละ 1 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกินผลไม้ตามสัดส่วนที่ปรากฏในธรรมชาติ (รูปที่ 32 และตารางที่ 11) กระรอกกินผลไม้ทุกสี ไพรเมทและอีเห็นไม่เลือกกินผลไม้ที่มีสีส้ม ส่วนนกไม่กินผลไม้ที่มีสีน้ำตาลและเขียว และกินผลไม้สีเหลืองน้อยกว่าที่ปรากฏในธรรมชาติ (รูปที่ 32) แม้ว่าผลทางสถิติสัดส่วนสีผลไม้ที่เลือกกินไม่แตกต่างจาก

ในธรรมชาติ (ตารางที่ 11) ยกเว้นนกเขียวก้านตองกินผลไม้ที่มีสัดส่วนสีแตกต่างจากที่ปรากฏในธรรมชาติเนื่องจากกินเฉพาะผลไม้ที่มีสีส้มเท่านั้น

รูปที่ 32 สัดส่วนของสีผลไม้ที่ปรากฏในธรรมชาติ และที่สัตว์กิน

ตารางที่ 11 ค่า P-value จากการเปรียบเทียบสัดส่วนสีของผลไม้ที่สัตว์เลือกกินว่ามีความแตกต่างจากสัดส่วนที่ปรากฏในธรรมชาติหรือไม่ โดยใช้ Chi-square test

	ชะนี	ลิง	ค่าง	อีเห็น	พญากระรอก	กระรอก	โพรงตอก	โปรด	เขียวก้านตอง	บั้งรอก
Chi-Square	3.524	4.222	5.667	4.758	3.333	1.179	6.417	7.650	13.333	9.896
Df	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
P-value	0.620	0.518	0.340	0.446	0.649	0.947	0.268	0.177	0.020*	0.078

3.5.2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของผลไม้

ลักษณะสี ความหนาของเปลือก ความกว้างของผลและความกว้างของเมล็ดไม่ได้แยกกันอย่างอิสระ พบว่าผลไม้ที่มีขนาดเล็ก (5-11 มม.) จะไม่มีเปลือกและมีสีแดง ม่วงและส้มเท่านั้น ส่วนผลไม้ที่มีขนาด 12 มม. ขึ้นไปจะมีลักษณะที่หลากหลาย คือมีทั้งไม่มีเปลือก เปลือกบาง เปลือกหนา และเปลือกแข็ง และมีสีเหลือง เขียว แดง น้ำตาล แต่ไม่มีสีม่วง (ตารางที่ 12) ความกว้างของผลมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่งกับความกว้างของเมล็ด ($r = 0.596$, $p = 0.003$) และความกว้างของผลมีความสัมพันธ์กับความหนาของเปลือกอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติอย่างยิ่ง ($r = 0.625$, $p = 0.001$) ส่วนความกว้างของเมล็ดและความหนาของเปลือกมีความสัมพันธ์กันน้อยแต่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.402$, $p = 0.043$)

นกกินผลไม้ที่มีขนาดเล็ก (5-11 มม.) และไม่มีเปลือกยกเว้นนกโพระดกสามารถกินผลไม้ที่มีขนาดใหญ่กว่านกชนิดอื่น (20 มม.) และมีเปลือกบางได้ นกทุกชนิดกินผลไม้ที่มีสีม่วง แดง ส้ม และเหลือง เท่านั้น ส่วนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมสามารถกินผลไม้ได้ทุกลักษณะ แต่กระรอกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกลุ่มเดียวที่กินผลไม้ที่มีขนาดเล็กกว่า 10 มม. และมีสีส้ม นอกจากนี้ยังพบว่า อีเห็นไม่กินผลไม้ขนาดใหญ่ที่มีเปลือกหนา

ตารางที่ 12 ลักษณะของผลไม้ที่ให้ผลสุกในพื้นที่อาศัยของชะนีมือขาว โดยเรียงลำดับพรรณไม้ตามความกว้างของผลไม้

	ชื่อวิทยาศาสตร์	เปลือกหนา		สี ผลสุก	ผลกว้าง (มม.)	จำนวน เมล็ด	เมล็ดกว้าง (มม.)	ช่วงเวลา ผลสุก (สัปดาห์)
		ชั้น	มม.					
1	<i>Antidesma</i> sp.	ไม่มี	0.01	ม่วง	0.5	1	0.4	6
2	<i>Aidia wallichiana</i>	ไม่มี	0.01	ส้ม	0.6	1,2	0.1	8
3	<i>Ardisia</i> sp.	ไม่มี	0.01	ม่วง	0.7	1	0.4	?
4	<i>Decaspermum parviflorum</i>	ไม่มี	0.01	ม่วง	1	1	0.9	?
5	<i>Ficus benjamina</i>	ไม่มี	0.01	เหลือง	1.1	>100	0.1	1
6	<i>Ficus</i> sp.1	ไม่มี	0.01	แดง	1.1	>100	0.1	1
7	<i>Diospyros confertiflora</i>	บาง	0.06	เหลือง	1.2	1	0.9	5
8	<i>Aglaiia odoratissima</i>	บาง	0.07	เหลือง	1.4	2	0.6	?
9	<i>Pseuduvaria rugosa</i>	บาง	0.08	เขียว	1.4	?	0.5	4
10	<i>Knema laurina</i>	ไม่มี	0.01	แดง	1.5	1	1.2	7
11	<i>Xerospermum intermedium</i>	แข็ง	0.19	เหลือง	1.6	1	1.1	7
12	<i>Garcinia parvifolia</i>	บาง	0.12	เหลือง	1.7	4,6	0.5	5
13	<i>Knema furfuracea</i>	ไม่มี	0.01	แดง	1.7	1	1.3	7
14	<i>Ficus</i> sp.2	ไม่มี	0.02	เหลือง	2	>100	0.2	1
15	<i>Lansium domesticum</i>	บาง	0.13	เหลือง	2.2	2,3	0.7	?
16	<i>Bouea oppositifolia</i>	ไม่มี	0.05	เหลือง	2.4	1	1.1	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

	ชื่อวิทยาศาสตร์	เปลือกหนา		สี ผลสุก	ผลกว้าง (มม.)	จำนวน เมล็ด	เมล็ดกว้าง (มม.)	ช่วงเวลา ผลสุก (สัปดาห์)
		ชั้น	มม.					
17	<i>Chrysophyllum lanciolatum</i>	บาง	0.09	เขียว	2.5	4	0.5	?
18	<i>Diospyros beaudii</i>	แข็ง	0.17	เขียว	2.5	3	1	5
19	<i>Dracontomelon dao</i>	แข็ง	0.3	เหลือง	2.6	1	1.1	6*
20	<i>Drypetes oxyodonta</i>	บาง	0.07	เหลือง	2.7	2	1.3	4
21	<i>Payena lanceolata</i>	บาง	0.05	น้ำตาล	3.4	2	1	8
22	<i>Sandoricum koetjape</i>	หนา	0.8	เหลือง	5	2,5	1.5	6*
23	<i>Artocarpus dadah</i>	ไม่มี	0.04	เหลือง	6.2	3,10	0.7	4

3.5.3 การเลือกกินผลไม้ที่ซ้อนทับกัน

(1) ในช่วงที่ผลไม้สมบูรณ์และช่วงที่ผลไม่ขาดแคลน

ผลการวิเคราะห์การซ้อนทับกันของชนิดผลไม้ที่สัตว์เลือกกินโดย Sorenson's similarity index (ตารางที่ 13) พบว่าในช่วงที่ผลไม่ขาดแคลนสัตว์กินผลไม้ที่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมจะเลือกกินผลไม้ซ้อนทับกันมากกว่าในช่วงอุดมสมบูรณ์ เช่นเดียวกับกลุ่มนก โดยในช่วงผลไม่ขาดแคลนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีคู่ที่กินผลไม้คล้ายคลึงกันมาก (ค่าดัชนีการซ้อนทับกันมีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป) 13 คู่ ในขณะที่ช่วงอาหารอุดมสมบูรณ์จะมี 3 คู่ ส่วนนกพบว่ามีคู่ที่กินอาหารคล้ายคลึงกันมากในช่วงผลไม่ขาดแคลน 6 คู่ และช่วงผลไม้สมบูรณ์เพียง 1 คู่

ในช่วงเวลาที่ผลไม้สมบูรณ์สัตว์ที่กินผลไม้มากชนิดที่สุดคือ กระจอกปลายหางดำ และกระจอกข้างลายท้องแดง (กินผลไม้ 16 ชนิด) รองลงมาคือ ชะนีมือขาว (11 ชนิด) ซึ่งสัตว์ทั้ง 3 ชนิดนี้มีค่าความคล้ายคลึงกันของชนิดอาหารมาก นกที่กินผลไม้มากชนิดที่สุดคือ นกโพระดก (กินผลไม้ 4 ชนิด) ซึ่งชนิดอาหารที่กินมีค่าความคล้ายคลึงกันมากกับอีเห็น ส่วนนกที่กินผลไม้คล้ายคลึงกันมากได้แก่ นกปรอดกับนกกั้งรอก (ตารางที่ 13)

ในช่วงที่ผลไม่ขาดแคลน เป็นช่วงที่สัตว์กินผลไม้ซ้อนทับมาก โดยชะนีมือขาว อีเห็น กระจอกปลายหางดำ และกระจอกข้างลายท้องแดง กินผลไม้หลากหลายที่สุดโดยกินทุกชนิดที่ปรากฏในช่วงเวลานั้น (4 ชนิด) ทำให้มีค่าดัชนีการซ้อนทับกันอย่างสมบูรณ์ และสัตว์ทั้ง 4 ชนิดนี้ยังกินอาหารซ้อนทับกันอย่างสมบูรณ์กับพญากระจอกสีดำ นอกจากนั้นลิงเสน ลิงแสมและพญา

กระรอกยังกินอาหารที่ซ้อนทับกันอย่างสมบูรณ์อีกด้วย (รวมสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกินผลไม้ซ้อนทับกันมาก 13 คู่) นกที่กินผลไม้มากชนิดที่สุดในช่วงผลไม้ขาดแคลนคือ นกโพระดก และนกปรอด นอกจากนี้ในช่วงผลไม้ขาดแคลนนกเขี้ยวก้านตอง นกเขาเปล้า นกกาฝาก และนกกินปลี กินผลไม้เพียง 1 ชนิด คือ *Ficus* sp. 1 มีค่าดัชนีการซ้อนทับกันของชนิดอาหารมาก ดังนั้นนก 4 ชนิดนี้จึงมีค่าดัชนีการซ้อนทับกันของอาหารสูง ในช่วงผลไม้ขาดแคลนค่าดัชนีการซ้อนทับกันของอาหารระหว่างนกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมไม่มีคู่ใดซ้อนทับกันในระดับสูงเลย

(2) การเลือกกินอาหารที่ซ้อนทับกันภายในกลุ่มเดียวกัน

ในกลุ่มไพรเมต ชะนีมือขาวกินผลไม้มากที่สุด ค่างหงอกกินผลไม้ไม่น้อยชนิดที่สุดคือ กิน 1 ชนิดในช่วงขาดแคลนและไม่พบการกินผลไม้ในช่วงผลไม้สมบูรณ์ เมื่อเทียบชนิดผลไม้ที่ซ้อนทับกันในกลุ่มไพรเมตเองจะน้อยกว่าเมื่อเทียบสัตว์ในกลุ่มไพรเมตกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีการซ้อนทับกันของชนิดอาหารในระดับสูง พบว่ามีเพียง 1 คู่ คือลิงเสนและลิงแสมในช่วงที่อาหารขาดแคลนเท่านั้น แต่ไม่พบว่าลิง ทั้ง 2 ชนิดและชะนีมือขาวมีการเลือกกินอาหารซ้อนทับกันในระดับสูงเลย แต่หากเมื่อเปรียบเทียบค่าดัชนีการซ้อนทับกันในระดับสูงระหว่างไพรเมตกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น พบว่าชนิดอาหารของชะนีมือขาวซ้อนทับกับสัตว์อื่น 2 คู่ในช่วงอาหารสมบูรณ์ และ 4 คู่ในช่วงอาหารขาดแคลน

กระรอกกินผลไม้เกือบทุกชนิด ดังนั้นจึงมีชนิดผลไม้ที่ซ้อนทับกันมากทั้งในกลุ่มกระรอกเอง และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่น โดยเฉพาะในช่วงที่ผลไม้ขาดแคลน

ชี้เห็นเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกลุ่มเดียวที่มีดัชนีการซ้อนทับกันในระดับสูงกับนกคือนกโพระดกในช่วงที่ผลไม้สมบูรณ์

นกจะกินผลไม้เพียงน้อยชนิด โดยนกโพระดกกินมากที่สุด 4 ชนิด ในช่วงเวลาที่ผลไม้สมบูรณ์และ 2 ชนิดในช่วงเวลาที่ขาดแคลน ส่วนนกชนิดอื่นกินผลไม้จากไม้ยืนต้นเพียงฤดูกาลละ 1-2 ชนิดเท่านั้น

(3) เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสัตว์ ในระดับ class และ order

การเลือกกินอาหารที่ซ้อนทับกันภายใน class เดียวกันมีแนวโน้มสูงกว่าการซ้อนทับกันระหว่าง class โดยพบว่าค่าเฉลี่ยการกินอาหารที่ซ้อนทับกันภายใน class เดียวกัน (สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม-สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม) สูงกว่าการซ้อนทับกันระหว่าง class (สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม-นก) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าเฉลี่ย 0.4848 และ 0.1436 ตามลำดับ; t-test, df= 47, p=0.000) ยกเว้นค่าเฉลี่ยการเลือกกินอาหารที่ซ้อนทับกันของนก (นก-นก) ไม่แตกต่างจากค่า

เฉลี่ยการกินอาหารที่ซื้อมากันระหว่าง class (นก-สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม) (t-test, $df=32$, $p=0.329$) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยการเลือกกินอาหารที่ซื้อมากันภายใน class เดียวกัน (สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม-สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และ นก-นก) ไม่แตกต่างกัน (ค่าเฉลี่ย 0.4848 และ 0.3333 ตามลำดับ; t-test, $df=25$, $p=0.280$)

เมื่อพิจารณาในระดับที่ละเอียดขึ้น โดยมีกลุ่มไพรมेट และกลุ่มกระรอก เป็นตัวแทนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เปรียบเทียบกับกลุ่มนกพบว่า การเลือกกินอาหารที่ซื้อมากันภายใน class เดียวกันมีแนวโน้มสูงกว่าการซื้อมากันระหว่าง class เช่นเดียวกัน โดยพบว่าค่าเฉลี่ยการเลือกกินอาหารที่ซื้อมากันระหว่าง order ภายใน class เดียวกันไม่แตกต่างกัน (ไพรมेट-ไพรมेट กับ กระรอก-กระรอก; t-test, $df=4$, $P=0.139$) (ไพรมेट-ไพรมेट กับ ไพรมेट-กระรอก; t-test, $df=10$, $P=0.850$) (กระรอก-กระรอก กับ ไพรมेट-กระรอก; t-test, $P=0.093$) ในขณะที่การเลือกกินอาหารที่ซื้อมากันภายใน class เดียวกันมีแนวโน้มสูงกว่าการซื้อมากันระหว่าง class อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ไพรมेट-ไพรมेट กับ ไพรมेट-นก; ค่าเฉลี่ย 0.4167 และ 0.0442; t-test, $df=13$, $P=0.004$) (กระรอก-กระรอก กับ กระรอก-นก; ค่าเฉลี่ย 0.7467 และ 0.2242; t-test, $df=13$, $P=0.002$) (ไพรมेट-นก กับ กระรอก-นก; ค่าเฉลี่ย 0.7467 และ 0.2242; t-test, $df=13$, $P=0.022$) ยกเว้น นก-นก กับ นก-ไพรมेट (t-test, $df=16$, $P=0.158$) และ นก-นก กับ นก-กระรอก (t-test, $df=16$, $P=0.570$)

ตารางที่ 13 การเลือกกินอาหารที่ซ้อนทับกันของสัตว์กินผลไม้ ตัวเลขในวงเล็บแถวตั้งหลังชื่อสัตว์แสดงจำนวนชนิดผลไม้ที่สัตว์กิน ตารางทแยงด้านซ้ายล่างแสดงดัชนีความคล้ายคลึงของชนิดผลไม้ที่สัตว์เลือกกิน (หากมีค่า 0.8 ขึ้นไปหมายถึงมีการกินอาหารที่ซ้อนทับกันมาก) ตารางทแยงด้านขวาบนจำนวนชนิดที่ซ้อนทับกัน ตาราง (ก) ช่วงผลไม้สมบูรณ์ และตาราง (ข) ช่วงผลไม้ขาดแคลน

(ก) สมบูรณ์	ชนิด	ชะนีมือขาว	ลิงเสน	ลิงแสม	อีเห็น	พญา กระรอก	กระรอก ปลายหางดำ	กระรอกข้าง ลายทองแดง	โพระดก	ปรอด	เขี้ยวก้าน ตอง	บั้งรอก
ชะนีมือขาว	(11)		2	2	5	7	11	11	4	0	0	0
ลิงเสน	(3)	0.29		2	0	1	3	3	0	0	0	0
ลิงแสม	(3)	0.29	0.67		1	2	3	3	0	0	0	0
อีเห็น	(6)	0.59	0.00	0.22		6	6	6	4	0	0	0
พญากระรอก	(10)	0.67	0.15	0.31	0.75		8	8	4	0	0	0
กระรอกปลายหางดำ	(16)	0.81	0.32	0.32	0.55	0.62		16	5	2	1	2
กระรอกข้างลายทองแดง	(16)	0.81	0.32	0.32	0.55	0.62	1.00		5	2	1	2
โพระดก	(4)	0.53	0.00	0.00	0.80	0.57	0.50	0.50		0	0	1
ปรอด	(2)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.22	0.22	0.00		0	2
เขี้ยวก้านตอง	(1)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.12	0.12	0.00	0.00		1
บั้งรอก	(2)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.22	0.22	0.33	1.00	0.67	

ตารางที่ 13 (ต่อ)

(ข) ขาดแคลน	ชนิด	ชะนีมือขาว	ลิง เสน	ลิง แสม	ค่าง หงอก	อีเห็น	พญา กระรอก	กระรอก ปลายหางดำ	กระรอกข้าง ลายท้องแดง	โพระดก	โปรด	เขี้ยวก้าน ตอง	บั้ง รอก	เขา เปล้า	กาฝาก
ชะนีมือขาว	(4)		2	2	1	4	3	4	4	2	2	1	1	1	1
ลิงเสน	(2)	0.67		2	1	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0
ลิงแสม	(2)	0.67	1.00		1	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0
ค่างหงอก	(1)	0.40	0.67	0.67		1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
อีเห็น	(4)	1.00	0.67	0.67	0.40		3	4	4	2	2	1	1	1	1
พญากระรอก	(2)	1.00	1.00	1.00	0.67	1.00		3	3	1	1	1	1	1	1
กระรอกปลายหางดำ	(4)	1.00	0.67	0.67	0.40	1.00	1.00		4	2	1	1	1	1	1
กระรอกข้างลาย ท้องแดง	(4)	1.00	0.67	0.67	0.40	1.00	1.00	1.00		2	1	1	1	1	1
โพระดก	(2)	0.67	0.00	0.00	0.00	0.67	0.50	0.67	0.67		2	1	1	1	1
โปรด	(2)	0.67	0.00	0.00	0.00	0.67	0.50	0.33	0.33	1.00		1	1	1	1
เขี้ยวก้านตอง	(1)	0.40	0.00	0.00	0.00	0.40	0.67	0.40	0.40	0.67	0.67		0	1	1
บั้งรอก	(1)	0.40	0.00	0.00	0.00	0.40	0.67	0.40	0.40	0.67	0.67	0.00		1	1
เขาเปล้า	(1)	0.40	0.00	0.00	0.00	0.40	0.67	0.40	0.40	0.67	0.67	1.00	0.00		1
กาฝาก	(1)	0.40	0.00	0.00	0.00	0.40	0.67	0.40	0.40	0.67	0.67	1.00	0.00	1.00	
กินปลี	(1)	0.40	0.00	0.00	0.00	0.40	0.67	0.40	0.40	0.67	0.67	1.00	0.00	1.00	0.00